

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

PAULIUS UMBRASAS
(APLINKOS APSAUGOS POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS)

**APLINKOSAUGOS IR DARNAUS VYSTYMO SI KLAUSIMŲ INTEGRACIJOS Į
LIETUVOS UNIVERSITETINIŲ STUDIJŲ PROGRAMAS ĮVERTINIMAS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. Vytautas Naruševičius

VILNIUS, 2013

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. APLINKOSAUGOS IR DARNAUS VYSTYMOŠI POLITIKOS PRINCIPAI BEI ŠVIETIMAS EUROPOS SAJUNGOJE	7
1.1. Europos Sąjungos aplinkosaugos ir darnaus vystymosi politika ir valdymas.....	7
1.2. Darnaus vystymosi švietimo ir mokslinių tyrimų bei darbų apžvalga.....	8
1.2.1. Darnaus vystymosi švietimo situacijos Europos Sąjungos valstybėse apžvalga.....	9
1.2.2. Darnaus vystymosi klausimai Europos Sąjungos šalių aukštojo išsilavinimo įstaigų studijų programose.....	11
2. DARNAUS VYSTYMOŠI POLITIKOS PRINCIPŲ IR ŠVIETIMO LIETUVOJE APŽVALGA.....	15
2.1. Pagrindiniai teisės aktai ir atlikti moksliniai tyrimai darnaus vystymosi srityje Lietuvoje.....	15
2.2. Aplinkosaugos ir darnaus vystymosi švietimas.....	17
3. TIRIAMOSIOS LIETUVOS AUKŠTŲJŲ UNIVERSITETINIŲ MOKYKLŲ MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMOS.....	20
4. APLINKOSAUGOS IR DARNAUS VYSTYMOŠI KLAUSIMŲ INTEGRACIJOS Į STUDIJŲ PROGRAMAS ĮVERTINIMAS.....	27
4.1. Tyrimo ir apklausų rezultatų apibendrinimas.....	27
4.2. Aplinkosaugos temas analizuojančios studijų programos.....	32
4.3. Darnaus vystymosi ekonomikos klausimais temas analizuojančios studijų programos.....	36
4.4. Darnaus vystymosi socialiniais ir kultūriniais klausimais temas analizuojančios studijų programos.....	39
IŠVADOS.....	45
REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI.....	47
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	48
SANTRAUKA.....	53
SUMMARY.....	54
PRIEDAI.....	55

IVADAS

Darnus vystymasis – tai pakankamai sudėtingas, tačiau svarbus ir plačias veiklos sritis apimantis procesas. Per paskutinius du dešimtmečius darnaus vystymosi projektai aktyviai įgyvendinami tiek Europos, tiek viso pasaulio šalyse. Tai atsispindi šalių ekonominiame ir socialiniame vystymesi, taip pat labai svarbus aplinkosaugos vystymosi faktorius. Esminiai šio proceso kontūrai buvo sukurti 1992 metų Rio de Žaneiro Jungtinių Tautų Aplinkos ir plėtros konferencijoje, kuomet buvo paskelbta darnaus vystymosi strategija. Darnaus vystymosi principai apima daugybę sričių ir sferų, todėl yra išskiriamos tokios svarbiausios sritys: ekonominis vystymasis, socialinis vystymasis, kultūrinis vystymasis ir aplinkosauga. Būtenet tokiu darnaus vystymosi sričių paskirstymu bus remiamasi ir šiame darbe. Tarptautiniuose dokumentuose, kurie susiję su ateities projektų planavimu ir įgyvendinimu, darnaus vystymosi projektai užima vieną iš svarbiausių pozicijų. Taigi, su šiuo procesu susijusios temos yra integruojamos ir į pasaulio šalių aukštųjų mokyklų studijų programas. Tai apima labai platų įvairių krypčių studijų programų spektrą. Todėl atliekant darnaus vystymosi temų integracijos į studijų programas analizę būtina tiksliai ir tikslingai pasirinkti atskirų universitetų tam tikras studijų programas, kuriose analizuojami šie klausimai. Tai ir yra vienas iš pagrindinių šio darbo uždavinių. Darbo pagrindą sudaro Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų studijų programų analizė. Siekiant didesnio tyrimo rezultatų patikimumo ir įvertinus galimas tyrimo apimtis, buvo pasirinktos tik magistrantūros studijų programos. Atliekant tyrimą buvo išanalizuotos visų universitetų siūlomos programos ir atrinkti 14 universitetų: Aleksandro Stulginskio universitetas, Europos humanitarinis universitetas, ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas, Kauno technologijos universitetas, Klaipėdos universitetas, Lietuvos kūno kultūros akademija, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Mykolo Romerio universitetas, Šiaulių universitetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilniaus edukologijos universitetas, Vilniaus universitetas, Vilniaus verslo teisės akademija ir Vytauto Didžiojo universitetas. Šiame darbe taip pat išsamiai nagrinėjami keletas kitų Europos šalių universitetai ir jų siūlomos atitinkamos studijų programos. Didžiąją dalį tyrimui pasirinktų universitetų sudaro Europos Sąjungos šalių aukštosios mokyklos. Aprašoma situacija darnaus vystymosi klausimų integracijos į universitetų studijų programas atžvilgiu tokiose šalyse kaip Didžioji Britanija, Olandija ir Vokietija. Taip pat Skandinavijos šalyse – Švedijoje ir Danijoje, bei rytų Europos ir Baltijos šalyse. Vienas iš pagrindinių uždavinių yra atlikti palyginamąją analizę tarp Lietuvos ir kitų Europos šalių universitetų studijų programų darnaus vystymosi temų integracijos aspektu. Renkant informaciją apie studijų programų vartotojų nuomonę buvo atliktos apklausos, susijusios su studijų kokybės analize ir siekiant išsiaiškinti, kurie universitetai siūlo labiausiai išvystytas studijų programas darnaus

vystymosi klausimų integracijos atžvilgiu. Tyrimui pasirinktų universitetų studentai atsakė į klausimus, padėsiančius nustatyti ar studentai yra patenkinti darnaus vystymosi temas analizuojančių studijų programų kokybe, taip pat ką ir kaip, jų nuomone, reiktų pakoreguoti. Siekta nustatyti, kurių universitetų studentai geriausiai vertina magistrantūros studijų programas, analizuojančias darnaus vystymosi temas, taip pat kurio iš pagrindinių darnaus vystymosi sektorių temas ir analizuojamos problemos šiuo metu studijuojantiems atrodo aktualiausios ir vertos daugiausiai dėmesio. Darbo rezultatų skyriuje darnaus vystymosi temas skirstomos į tris pagrindinius sektorius: aplinkosaugos temas, darnaus vystymosi ekonomikos srityje temas ir darnaus vystymosi socialinių bei kultūrinių reikalų srityje temas. Aplinkosaugos srityje išskiriamos studijų programos, kurios iš esmės nagrinėja tokius klausimus ir temas kaip poveikio aplinkai reguliavimas ir kontroliavimas, baseininiu principu pagrįstos vandens išteklių sistemos valdymas ir naudojimas, šiuolaikiška atliekų tvarkymo sistema, efektyvesnis ir taupesnis naudojimas. Ekonomikos srityje išskiriamos studijų programos, kurios nagrinėja darnų įvairių ūkio šakų vystymąsi, investicijų ir ekonominės paramos tinkamą panaudojimą, gamybos ekologinio efektyvumo didinimo klausimus, taip pat naujų, mažesnį neigiamą poveikį aplinkai darančių technologijų diegimą, ekologinių ūkių ir kaimo turizmo plėtrą. Socialinėje srityje, kurios studijų programų šiame darbe išskiriama daugiausiai, nagrinėjami klausimai ir temas susijusios su galimybių kiekvienam piliečiui dirbti ir užsidirbti sudarymu, reguliavimu ir valdymu visuomenės sveikatos srityje, socialinės atskirties ir skurdo mažinimu, mokslo ir švietimo plėtojimu, šalies kultūros savitumo ir paveldo objektų išsaugojimu ir puoselėjimu.

Atlikus šiuos tyrimus, galima įvertinti kuriuose universitetuose studentai gauna didžiausią ir tiksliausią informacijos apie aplinkosaugą ir darnų vystymąsi kiekį. Taip pat pateikti išvadas bei rekomendacijas apie tai, kokių būdu galima būtų pakoreguoti tam tikras studijų programas, jog jose taip pat būtų pakankamai išsamiai analizuojami šie klausimai. Tai yra vienas pirmųjų darbų Lietuvoje šia tematika. Ankstesni moksliniai darbai, paruošti Lietuvos mokslininkų labiau susiję su darnaus vystymosi integracija į pačios valstybės darnų vystymąsi ir su šiuo procesu susijusių rodiklių analize. Šis darbas nagrinėja, kaip darnaus vystymosi klausimai yra integruojami būtent į Lietuvos aukštojo mokslo švietimo įstaigose siūlomas studijų programas.

Ši mokslinį darbą sudaro įvadas, teorinė dalis, kurioje supažindinama su darnaus vystymosi istorija, politikos raida ir integracija į universitetus Lietuvoje ir Europoje, taip pat darbo rezultatų skyrius, kuriame pateikiama informacija apie atliktų tyrimų ir apklausų rezultatus, bei palyginamosios analizės apibendrinimas, išvadų bei rekomendacijų skyriai.

Darbo tikslas – išnagrinėti ir įvertinti aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimų integraciją į Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų studijų programas.

Uždaviniai.

- 1) Atrinkti ir išnagrinėti Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų studijų programas, kuriose analizuojami aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimai.
- 2) Įvertinti ar šių klausimų integracija yra pakankama ir kokia galima tolimesnė šio proceso raida bei perspektyvos.
- 3) Įvertinti kurių universitetų ir kurios studijų programos yra geriausiai paruoštos aplinkosaugos ir darnaus vystymosi studijų integracijos klausimais.
- 4) Palyginti Lietuvos ir užsienio aukštųjų universitetinių mokyklų situaciją darnaus vystymosi ir aplinkosaugos klausimų integracijos į studijų programas aspektu.

Hipotezė: Aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimų integracija į Lietuvos aukštųjų mokyklų studijų programas yra pakankama.

Tikslų pasiekimo metodai. Tyrimui reikalingi duomenys surinkti naudojantis tyrimui pasirinktų universitetų informacija apie studijų programas ir jose nagrinėjamus darnaus vystymosi bei aplinkosaugos klausimus. Taip pat atliktos šio proceso dalyvių – tai yra studentų apklausos įvairiuose forumuose ir apklausas atliekančiose interneto svetainėse. Gauti rezultatai lyginami su ankstesniais panašiais tyrimais, naudojantis tiek Lietuvoje, tiek užsienyje atliktais darbais ir jų išvadomis. Atlikus palyginamąją analizę, bus pateiktos išvados apie aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimų integraciją į Lietuvos aukštųjų mokyklų studijų programas.

Tyrimo etapai.

- 1) Atrinkti Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų studijų programas, kuriose analizuojami aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimai.
- 2) Atlikti studijų programų analizę. Atlikti tyrimui pasirinktų universitetų studentų apklausas.
- 3) Išnagrinėti situaciją užsienio universitetuose darnaus vystymosi temų integracijos į studijų programas aspektu ir atlikti palyginamąją analizę tarp Lietuvos ir užsienio universitetų.
- 4) Surinkus tyrimo duomenis, atlikti rezultatų analizę ir apibendrinimą, pateikti darbo išvadas.

Darbe naudojami sutrumpinimai:

BVP – bendrasis vidaus produktas;

ES – Europos Sąjunga;

DV – darnus vystymasis;

ASU – Aleksandro Stulginskio universitetas;

EHU – Europos humanitarinis universitetas;

ISM – ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas;

KTU – Kauno technologijos universitetas;

KU – Klaipėdos universitetas;

LKKA – Lietuvos kūno kultūros akademija;

LSMU – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas;

MRU – Mykolo Romerio universitetas;

ŠU – Šiaulių universitetas;

VG TU – Vilniaus Gedimino technikos universitetas;

VEU – Vilniaus edukologijos universitetas;

VU – Vilniaus universitetas;

VVTA – Vilniaus verslo teisės akademija;

VDU – Vytauto Didžiojo universitetas;

JTEEK – Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisija.

1. APLINKOSAUGOS IR DARNAUS VYSTYMOŠI POLITIKOS PRINCIPAI BEI ŠVIETIMAS EUROPOS SAJUNGOJE

1.1. Europos Sąjungos aplinkosaugos ir darnaus vystymosi politika ir valdymas

Atliekant šį tyrimą svarbu peržvelgti Europos Sąjungos darnaus vystymosi svarbiausius istorijos faktus, kurie nulėmė šio proceso raidą ir vystymasi Europos šalyse. Kaip jau buvo minėta, darnaus vystymosi pagrindai buvo pradėti prieš du dešimtmečius, 1992 metų Rio de Žaneiro Jungtinių Tautų Aplinkos ir plėtros konferencijoje. Čia buvo priimtas pagrindinis šio proceso dokumentas, tai yra darnaus vystymosi strategija pasauliniu, regioniniu ir nacionaliniu mastu. Darnaus vystymosi ir aplinkosaugos strategijos formavimosi pradžia buvo kur kas anksčiau. 1972 metais Stokholmo viršūnių susitikimas buvo svarbus tuo, kad jame buvo priimti svarbūs sprendimai, susiję su aplinkosaugos vystymusi globaliu mastu.

Tarpvyriausybinėje Amsterdamo konferencijoje 1997 metais buvo žengtas dar vienas svarbus žingsnis, kuomet darnus vystymasis tapo vienu iš Europos Sąjungos sutarties tikslų. Taip pat buvo pripažintas integravimo principas, o aplinkosauga įgijo panašų sutartinį svorį kaip ir ekonominė plėtra. Pagrindiniai Europos Sąjungos darnaus vystymosi politikos tikslai yra: aplinkosauga, socialinė lygybė ir sanglauda bei ekonominis klestėjimas [21]. Kaip Europos Sąjungos darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo gairės, buvo nustatyti septyni darnaus vystymosi iššūkiai:

- 1) Klimato kaita ir švari energija;
- 2) Darnus transportas;
- 3) Darnus vartojimas ir gamyba;
- 4) Gamtos išteklių išsaugojimas ir valdymas;
- 5) Visuomenės sveikata;
- 6) Socialinė įtrauktis, demografija ir migracija;
- 7) Skurdas pasaulyje ir darnaus vystymosi diegimo iššūkiai [21].

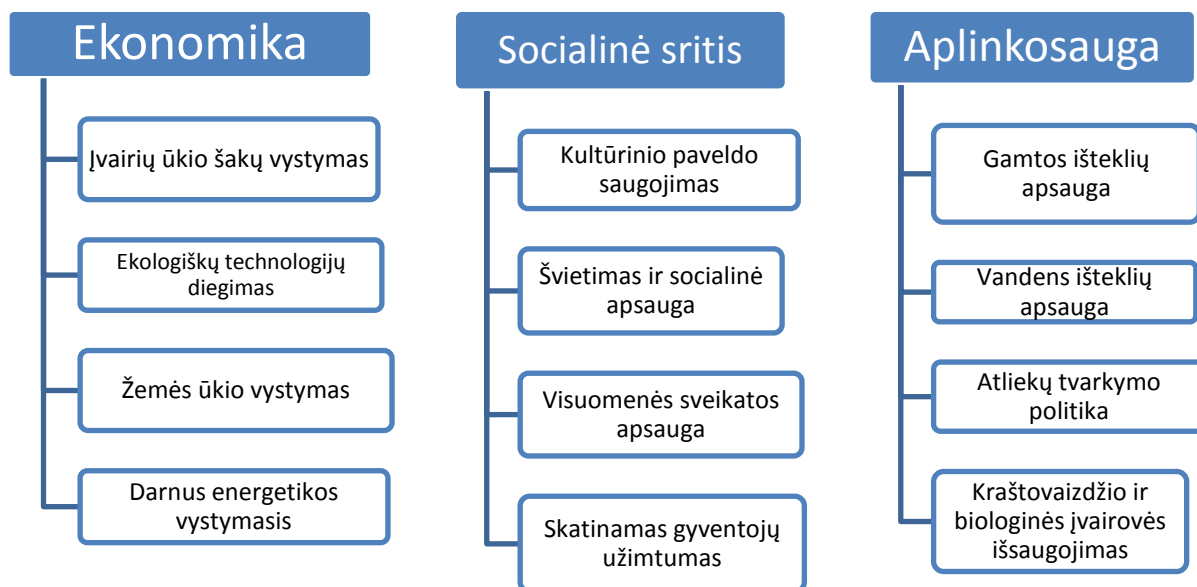
Remiantis šiais principais siekiama įgyvendinti darnaus vystymosi strategiją pasaulio, regioniniu bei nacionaliniu mastu. Įgyvendinti šiems tikslams yra numatyti atitinkami metodai, kurie kiekvienoje iš šių sričių turi kompleksinį įgyvendinimo priemonių planą.

Šiame darbe analizuojamos Lietuvos ir užsienio universitetų studijų programos darnaus vystymosi integracijos aspektu, todėl svarbu išskirti darnaus vystymosi politikos principus švietimo atžvilgiu. Reikia paminėti, jog 2003 metais Kijeve vykusioje konferencijoje „Aplinka

Europai“ Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos (JTEEK) aplinkos ministrai įsipareigojo rengti specifinį darnaus vystymosi valdymo horizontalaus pobūdžio dokumentą, tai yra Darnaus vystymosi švietimo strategiją. JTEEK Darnaus vystymosi švietimo strategija buvo priimta Vilniuje, Aplinkos ir Švietimo ministerijų susitikime, 2005 metais, kovo 17–18 dienomis. Tai yra specifinis darnaus vystymosi valdymo horizontalaus pobūdžio dokumentas. Pagal Europos Sąjungos darnaus vystymosi švietimo strategiją turi būti vykdomi Nacionaliniai įgyvendinimo planai. Buvo išskirti esminiai darnaus vystymosi švietimo principai. Jie yra tokie:

- Pagrindinės darnaus vystymosi temos yra skurdo mažinimas, pilietiškumas, taika, etika, atsakomybė vietos ir pasaulio mastu, demokratija, teisingumas, saugumas, žmogaus teisės, sveikata, lyčių lygybė.
- Darnaus vystymosi švietimas turėtų būti įtrauktas į visų lygių mokymo programas, įskaitant profesinį mokymą ir pedagogų rengimą.
- Aukštasis mokslas turėtų ženkliai prisidėti prie darnaus vystymosi švietimo, kuriant atitinkamas žinias ir ugdant kompetencijas [21].

Šie principai turi padėti įgyvendinti planą, pagal kurį darnaus vystymosi ir aplinkosaugos klausimai būtų integruojami į aukštųjų mokyklų studijų programas ir tokiu būdu studentai, vėliau tapsiantys specialistais, kurie vykdys ir įgyvendins darnaus vystymosi planus ir įgis pakankamą žinių bei praktikos kiekį.

1 pav. Pagrindinės darnaus vystymosi sritys ir jų prioritetai [57]

1.2. Darnaus vystymosi švietimo ir mokslinių tyrimų bei darbų apžvalga

1.2.1. Darnaus vystymosi švietimo situacijos Europos Sąjungos valstybėse apžvalga

Su darniu vystymusi susijusios temos yra sparčiai integruojamos į Europos valstybių aukštąsias mokyklas. Šiame darbe bus nagrinėjami Europos Sąjungos šalių universitetai ir jų siūlomos studijų programos. Tam, kad lyginamoji analizė tarp Lietuvos ir kitų Europos Sąjungos šalių universitetų būtų tiksli, bus nagrinėjamos antrosios pakopos studijų programos. Kaip jau buvo minėta, pagrindinės nuostatos, susijusios su darnaus vystymosi švietimu yra deklaruojamos, priimtoje 2003 metais Kijevo konferencijoje. Kitas reikšmingas žingsnis darnaus vystymosi švietimo politikos raidoje buvo žengtas 2005 metais, Vilniuje. Čia buvo priimta Jungtinių Tautų Europos komisijos Darnaus vystymosi švietimo strategija. Šiame dokumente buvo numatyti su darnaus vystymosi švietimu susijusių klausimų įgyvendinimo būdai, numatyti tam tikri tikslai ir uždaviniai. Vienas iš pagrindinių tikslų yra integruoti darnaus vystymosi švietimą į formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemas.

Darnaus vystymosi švietimas turėtų būti plėtojamas kaip visapusiška koncepcija, apimanti pagrindinius darnaus vystymosi prioritetus. Kaip Europos Sąjungos darnaus vystymosi švietimo strategijos pagrindinė užduotis yra Nacionaliniai švietimo strategijos įgyvendinimo planai. Vienas iš pagrindinių švietimo principų yra akcentuojamas visuomenės vystymasis. Tokia visuomenė turėtų į darnų vystymąsi žiūrėti kaip į nuolatinį mokymąsi, siekiant bendro tikslo [21].

Darnaus vystymosi švietimo strategijoje buvo numatyti trys pagrindiniai etapai, pagal kuriuos turėtų būti įgyvendinami strategijoje numatyti tikslai ir uždaviniai. Šių etapų įgyvendinimo terminai buvo pasirinkti atitinkamai iki 2007 metų, iki 2010 metų ir iki 2015 metų. Pagal šį darnaus vystymosi švietimo raidos planą, iki 2015 metų darnaus vystymosi švietimo strategijos planus įgyvendinančios šalys turėtų būti atlikusios ženklų pažangą. Šiame dokumente numatytus tikslus Europos sąjungos šalyse vykdo atitinkamos atsakingos institucijos. Pagal jų numatytą priemonių įgyvendinimo planą, tų šalių aukštosios mokyklos taip pat turi būti įtrauktos į šį procesą. Aukštasis mokslas turėtų ženkliai prisidėti prie darnaus vystymosi ir aplinkosaugos švietimo, kuriant atitinkamas žinias, bei ugdant kompetencijas. Taip pat darnaus vystymosi švietimas reikalingas daugelio suinteresuotų institucijų bendradarbiavimo ir partnerystės klausimais. Išskiriant pagrindinius darnaus vystymosi švietimo principus, reikia paminėti tokius principus kaip: darnaus vystymosi plėtojimas kaip visapusiškos koncepcijos švietimo modelis, apimantis tarpusavyje susijusius aplinkosaugos, ekonomikos ir socialinius

klausimus, taip pat įvairių mokslo proceso tobulinimo klausimų ir dilemų sprendimas, visuomenės skurdo mažinimas, pilietiškumo ir atsakomybės ugdymas, pagrindinio išsilavinimo gerinimas ir švietimo į darnų vystymąsi orientavimas. Būtent paskutinis paminėtas darnaus vystymosi švietimo principas yra aktualiausias šiame darbe. Visų šalių mokslo ir švietimo sistema turėtų būti orientuota į su darniu vystymusi ir aplinkosauga susijusius procesus ir siekti šiuos klausimus įtraukti į įvairaus lygmens mokslo ir studijų programas.

Itin svarbų vaidmenį formuojant bendrą ES darnaus vystymosi strategiją suvaidino 2000–ųjų metų Lisabonos pasitarimas, kuriame buvo suformuluotas pagrindinis ilgalaikis Europos Sąjungos strateginis tikslas: tapti konkurencingiausia ir sparčiausiai besivystančia visuomene, užtikrinančia darnų ekonomikos augimą ir glaudesnius socialinius ryšius [18]. Šiame Lisabonos pasitarime buvo pažymėta ir darnaus švietimo bei mokslinių tyrimų svarba darniajam vystymuisi. Pažymėta, jog investicijos į aukštąjį mokslą turi lemiamą įtaką valstybių vystymuisi ir ekonomikos augimui. Su tuo turėtų būti glaudžiai susieta darnaus vystymosi klausimų integraciją į aukštojo mokslo įstaigas ir į jų atitinkamas studijų programas.

1.2.2. Darnaus vystymosi klausimai Europos Sąjungos šalių aukštojo išsilavinimo įstaigų studijų programose

Šiame darbe taip pat remiamasi užsienio darbais, kurie yra susiję su aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimų integracija į aukštųjų mokyklų studijų programas. Darnaus vystymosi principai ir prioritetai, paskelbti prieš beveik du dešimtmečius Rio de Žaneiro konferencijos dokumentuose. Buvo užtektinai laiko, jog šis procesas būtų pradėtas nagrinėti išsivysčiusių bei besivystančių valstybių universitetuose ir atskirose šių universitetų studijų programose. Darnaus vystymosi pagrindinės temos, kurios yra aplinkosauga, ekonominis, kultūrinis bei socialinis vystymasis, apima pakankamai platų atskirų studijų programų spektrą. Analizuojami panašūs moksliniai tyrimai, atlikti remiantis Europos Sąjungos valstybių universitetų duomenimis. Darbe aprašoma Europos Sąjungos šalių atskirų garsių ir žinomų universitetų situacija darnaus vystymosi klausimų integracijos į studijų programas atžvilgiu.

2000 metais Olandijoje išleistas mokslinis darbas „International Journal of Sustainability in Higher Education“. Jame aprašoma kaip vykdoma Olandijos Delfto technologijos universiteto darnaus vystymosi klausimų integracija į inžinerijos studijų programas. Nagrinėjama kokie galimi teigiami šio proceso rezultatai ir kaip tai atsiliepia studijų kokybei universitete [43]. Šį tyrimą vykdo Delfto universiteto dėstytojų ir darbuotojų grupė. Šis universitetas Olandijoje

pripažintas kaip prestižinė technologijos mokslų aukštoji mokykla, kuri garsėja naujų technologijų diegimu į studijų programas [43]. Ir iš viso siūlo iki 60 skirtingų antrosios pakopos, tai yra magistrantūros, studijų programų. Šių studijų programų studentai įgyja aukščiausio lygio fizikos, biochemijos, inžinerinių mokslų, energetikos, nanotechnologijų srities ir kitų specialybių žinias. Tyrimo metu siekiama nustatyti kaip atskirų kursų studentai įsisavina su darnaus vystymosi temomis susijusias žinias ir kaip jas pritaiko moksliniuose darbuose bei praktikoje. Darnaus vystymosi temos pradėtos įtraukti į šio universiteto studijų programas nuo 1998 metų. Pasiteisinus šiai praktikai darnaus vystymosi idėjos buvo susietos su dauguma inžinerijos ir technologijos mokslų šiame universitete. Taip pat buvo pradėti ruošti moksliniai projektai, kurių tikslai buvo susieti su darnaus vystymosi ir aplinkosaugos klausimų integracija į inžinerijos ir technologijos mokslus. Tokiu būdu darnaus vystymosi temas buvo plačiai integruotos į šio universiteto studijų programas, bei sulaukė dėstytojų bei studentų teigiamų atsiliepimų, taip pat paskatino kurti naujus mokslinius darbus ir projektus, kurie būtų susieti su darnaus vystymosi ir aplinkosaugos tikslų įgyvendinimu. Darnaus vystymosi klausimų integracijos į studijų programas atžvilgiu Delfto universitetas pakankamai aiškiai atspindi visą situaciją daugumoje Olandijos, o taip pat ir Belgijos bei Liuksemburgo universitetuose. Darnaus vystymosi temas susijusias su naujausių technologijų diegimu įvairiose ūkio srityse, taip pat aplinkosaugos ir tam tikrų ekonomikos sektorių vystymu yra sparčiai ir sėkmingai integruojamos į universitetų studijų programas, bei yra paklausios tarp stojančiųjų studentų.

Darnaus vystymosi ir aplinkosaugos temų integracija į aukštųjų mokyklų studijų programas yra itin aktuali Didžiojoje Britanijoje. Šios šalies mokslininkai ir tyrėjai savo darbuose aprašo šio proceso raidą ir perspektyvas. 2010 metais išleistoje Anglijos aukštojo mokslo tarybos tyrėjos Joannos Simpson publikacijoje aprašoma darnaus vystymosi klausimų integracija į šios šalies aukštąsias mokyklas. Autorė teigia, jog Didžiosios Britanijos aukštojo mokslo strategijos vienas iš pagrindinių tikslų yra per artimiausius 10 metų integruoti su darniu vystymusi susijusias temas į aukštųjų mokyklų studijų programas [42]. Šiose studijose įgytas žinias studentai turėtų panaudoti ateityje, kuriant šalies gerovę pagrindiniuose ekonomikos, socialinės gerovės ir aplinkosaugos sektoriuose. Autorė taip pat teigia, jog šios šalies Aukštojo mokslo taryba finansiškai remia aukštąsias mokyklas, vykdančias su aplinkosauga susijusius mokslinius projektus. Šiame didelio masto projekte dalyvauja 57 Didžiosios Britanijos universitetai, kurie turi galimybę įsisavinti iki 30 milijonų svarų siekiančią finansinę paramą, įgyvendinat darnaus vystymosi projektus [39]. Didžioji dauguma šių projektų yra susiję su darniu vystymusi aplinkosaugos ir ekologijos srityse. Šiuose projektuose dalyvauja daug žinomų ir gerą vardą turinčių universitetų, tokių kaip: Londono Birkbecko, Bournemoutho, Cranfieldo, Lincolno, Northamptono, Nottinghamo ir kiti žinomi universitetai. Autorė taip pat pažymi, jog itin

reikšminga tapo su klimato kaita susijusių klausimų integracija į aukštųjų mokyklų studijų programas [39].

2010 metais pasirodė mokslinis darbas „COPERNICUS – Guidelines for Sustainable Development in the European Higher Education Area“. Šiame darbe analizuojami daugumos Europos valstybių universitetų pasiekimai darnaus vystymosi integracijos į studijų programas atžvilgiu. Tyrimui pasirinktas labai platus Europos universitetų spektras, apimantis daugiau kaip 300 Europos aukštųjų mokyklų [40]. Darbe analizuojami pokyčiai Europos šalių aukštojo mokslo sistemoje, integruojant į studijų programas darnaus vystymosi temas. Tyrimo pagrindą sudaro 2005–2010 metų lakotarpis. Atlikus išsamų tyrimą buvo pateiktos pagrindinės išvados, kuriose siūloma vystyti universitetų tarptautinį bedradarbiavimą darnaus vystymosi temų integracijos į studijas srityje.

Darnaus vystymosi ir aplinkosaugos temos yra aktualios ir Skandinavijos šalių aukštosiose mokyklose. Garsus ir žinomas Švedijos Uppsalos universitetas per paskutinius keletą metų sparčiai vysto studijų programas, kuriose analizuojami darnaus vystymosi klausimai. Ši aukštoji mokykla siūlo specialiai parengtą Darnaus vystymosi magistrantūros 2 metų studijų programą, kurios studentai supažindinami su pagrindinėmis darnaus vystymosi temomis visuose šio proceso sektoriuose. Šiame Švedijos universitete daugiausiai dėmesio skiriama ekonomikos sektoriaus temoms [54]. Kitas garsus Švedijos Chalmerio technologijos universitetas taip pat siūlo darnaus vystymosi temas analizuojančias magistrantūros studijų programas, kurios glaudžiai susijusios su naujausių technologijų diegimu įvairiose ūkio šakose, miestų ir gyvenviečių technologiniu planavimu pagal šiuolaikinius visuomenės poreikius, taip pat architektūros ir inžinerijos mokslų vystymusi, siekiant įgyvendinti darnaus vystymosi strateginius planus. Šis universitetas rengia studentus pagal dvejų metų studijų programų planą [55]. Švedijos Lundo universitetas siūlo darnaus vystymosi studijų programą, kuri labai išsamiai nagrinėja aplinkosaugos ir darnaus vystymosi temas bei problemas. Studijų programos studentai supažindinami su aplinkosaugos politikos formavimu Švedijoje bei užsienio šalyse, taip pat su aplinkosauga ir bioįvairove susijusių projektų įgyvendinimo priemonėmis bei metodais. Šios studijų programos studentai savo žinias bei įgūdžius gali pritaikyti įvairiose valstybinėse ir nevalstybinėse organizacijose. Reikia pažymėti, jog daugumoje Švedijos aukštųjų mokyklų tokių studijų kainos už visą dvejų metų studijų kursą siekia nuo 12 tūkstančių eurų iki 20 ir daugiau tūkstančių eurų siekiančias sumas. Pagal Švedijos universitetų duomenis nustatyta tendencija, jog šioje šalyje su darniu vystymusi susijusias studijų programas per paskutinius kelerius metus renkasi vis daugiau studentų. Šalies universitetuose sparčiai integruojamos tiek aplinkosaugos, tiek visuomenės gerovės ir sveikatos vystymosi studijų programos. Tokia tendencija pažymima ir kitose Skandinavijos šalyse.

Aplinkosaugos ir darnaus vystymosi temos yra aktualios ir kaimyninėse Baltijos šalyse, bei šių šalių universitetuose. Latvija 2004 metais įstodama į Europos Sąjungą prisijungė prie Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo, taip pat įtvirtino dvišalį finansinį mechanizmą su Norvegija. Pagal šį planą yra įgyvendinami įvairūs su švietimu susiję projektai. Reikia išskirti projektą, kuris buvo parengtas specialiai vystyti bei remti Latvijos universitetą, kuris siūlo studijų programas, analizuojančias aplinkosaugos ir darnaus vystymosi temas. Iš Norvegijos finansinių fondų buvo skirta 470 tūkstančių eurų finansinė parama šiems projektams įgyvendinti.

Iki šio projekto įgyvendinimo pradžios aplinkosaugos ir darnaus vystymosi temos nebuvo itin populiarios tarp Latvijos aukštųjų mokyklų studentų. Tik 1,5 proc. Latvijos studentų buvo pasirinkę su šiomis temomis glaudžiai susijusias studijų programas. Tai buvo viena iš pagrindinių priežasčių, paskatinsusių Latvijos švietimo sistemos atitinkamas institucijas imtis permainų ir įgyvendinti šį projektą. Į šį projektą taip pat buvo įtraukti ir kiti Baltijos regiono šalių universitetai. Pagrindiniai šio projekto uždaviniai ir tikslai buvo patobulinti darnaus vystymosi ir aplinkosaugos studijų programas bei įtraukti į jas temas, kurios susijusios su aplinkosaugos švietimu visuomenei, ekologija, naujausiomis aplinkosaugos ir ekologijos vystymo technologijomis, darniu vystymusi ekonomikos, kultūros ir socialinių reikalų srityse [53].

Darnaus vystymosi klausimai yra sparčiai integruojami ir į Lietuvai kaimyninės šalies Lenkijos aukštųjų mokyklų studijų programas. 2010 metais Lodzės universiteto daktaro Pavelo Brylos išleistoje mokslinėje publikacijoje rašoma apie tai, kokie darnaus vystymosi klausimai yra labiausiai analizuojami šios šalies universitetuose. Šiame darbe supažindinama su tyrimo rezultatais, kurie apibūdina kokios yra populiariausios darnaus vystymosi temos Lenkijos auštosiose mokyklose [49]. Darbe rašoma, jog populiariausios darnaus vystymosi temos Lenkijos universitetuose yra tokios: darnaus vystymosi bendrojo valdymo sritis, taip pat regioninio ir teritorinio vystymosi sritis bei žmoniškųjų išteklių valdymo bei vystymosi sritis. Pagal atliktas studentų ir dėstytojų apklausas nustatyta, jog šios temos apima atitinkamai 32, 21 ir 19 procentų visų Lenkijos universitetų studijų programų, kurios analizuoja darnaus vystymosi klausimus. Reikia pažymėti, jog šiame tyrime nustatyta, jog aplinkosaugos temų studijų programos sudaro sąlyginai nedidelę dalį visų darnaus vystymosi temų studijų programų. Jos apima vos 4 procentus tarp visų šiam tyrimui pasirinktų Lenkijos aukštųjų mokyklų studijų programų. Tyrime pažymima, jog vis labiau populiarėja studijų programos, kurios analizuoja naujausių technologijų realizavimą ekonomikos srityje. Šiuos klausimus nagrinėjančios studijų programos sudaro apie 13 procentų visų tyrimui pasirinktų studijų programų kiekio. Ateityje

prognozuojama, jog būtent šios darnaus vystymosi srities studijų programos taps vienos iš populiariausių ir geriausiai vertinamų kokybės atžvilgiu Lenkijos aukštosiose mokyklose [49].

Pagal Baltijos universitetų programą buvo išleistas mokymosi vadovas „Švietimas kaitai: darnaus vystymo mokymo ir mokymosi vadovas“ [57]. Šiame tarptautiniame projekte dalyvavo garsūs Baltijos šalių universitetai: Gdansko, Klaipėdos, Helsinkio, Uppsalos. Taip pat kitos švietimo ir projektų rengimo organizacijos. Šio projekto tikslas yra supažindinti pedagogus, dėstytojus ir studentus su darnaus vystymosi švietimo klausimais ir temomis. Šiame darbe yra akcentuojama kaip svarbu yra mokyti ir mokytis tokių darnaus vystymosi principų kaip darnus ir tvarus vartojimas, ekologijos temų vystymas ir įgyvendinimas.

2. DARNAUS VYSTYMOŠI POLITIKOS PRINCIPŲ IR ŠVIETIMO LIETUVOJE APŽVALGA

2.1. Pagrindiniai teisės aktai ir atlikti moksliniai tyrimai darnaus vystymosi srityje Lietuvoje

Pagrindinis Lietuvos darnaus vystymosi siekis – pagal ekonominio ir socialinio vystymosi, išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius iki 2020 metų pasiekti Europos Sąjungos vidurkį, pagal aplinkos taršos rodiklius – neviršyti Europos Sąjungos ir kitų tarptautinių normatyvų aplinkai. Svarbu paminėti, jog 1996 metais Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino vieną pirmųjų nepriklausomybę atgavusios Lietuvos aplinkos politikos strateginio planavimo dokumentą – valstybinę aplinkos apsaugos strategiją. Tai buvo svarbus žingsnis Lietuvos aplinkosaugos politikos formavimo raidoje. Kitas labai svarbus žingsnis Lietuvos aplinkosaugos ir darnaus vystymosi politikos raidoje buvo žengtas, kuomet 2003 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino vieną svarbiausių Lietuvos vystymosi kryptis nustatančių teisės aktų – Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją. Šiame dokumente yra trys laikotarpiai iki tam tikrų metų įgyvendinti užsibrėžtus darnaus vystymosi tikslus. Jiems buvo numatyti įgyvendinimo laikotarpiai atitinkamai iki 2005, 2012 ir 2020 metų.

2009 metais paskelbta atnaujinta Nacionalinė darnaus vystymosi strategija [1]. Vienas pagrindinių šios strategijos tikslų yra pagal ekonominio ir socialinio vystymosi ir išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius iki 2020 metų pasiekti Europos Sąjungos vidurkį. Šios strategijos pagrindiniai prioritetai ir principai yra paremti Europos Sąjungos darnaus vystymosi strategijos atitinkamais prioritetais. Tai yra klimato kaita ir švari energijos gamyba, darnus transportas, darnus vartojimas ir gamyba, gamtos išteklių apsauga ir valdymas, visuomenės sveikata, socialinė įtrauktis, demografija ir migracija bei socialinė įtrauktis. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje suformuluoti ir du nauji bei svarbūs prioritetai. Tai – tausojantis vartojimas ir vystomasis bendradarbiavimas [1]. Šiame dokumente taip pat numatyta, jog kasmetinis 5–6 procentų BVP prieaugis leistų per Strategijos įgyvendinimo laikotarpį (iki 2020 metų) pasiekti vidutinį 2003 metų ES valstybių narių ekonominio išsivystymo lygį. Aplinkos apsaugos politikos įgyvendinimo sėkmė priklauso nuo principų, kuriais numatoma remtis formuojant veiksmų programas ir siekiant aplinkos apsaugos tikslų [21]. Dar 1996 metais buvo numatyti Lietuvos aplinkosaugos politikos principai, strateginiai tikslai ir prioritetai bei esminės įgyvendinimo priemonių grupės. Valstybinėje aplinkos apsaugos strategijoje buvo nustatyti šie aplinkosaugos principai:

- Darni plėtra;

- Tolygi plėtra;
- Aplinkosaugos politinis integravimas;
- Atsargumo principas;
- Teršėjas (vartotojas) moka;
- Prevencija;
- Geriausios praktiškai įgyvendinamos technologijos naudojimas;
- Partnerystė ir atsakomybės pasidalijimas;
- Informacijos viešumas;
- Darnios plėtros įvertinimas.

Šis tiriamasis darbas darnaus vystymosi klausimų integracijos į Lietuvos universitetų studijų programas tematika Lietuvoje yra vienas iš pirmųjų. Lietuvoje yra paskelbti keli moksliniai darbai, kuriuose analizuojami darnaus vystymosi klausimai Lietuvoje. Šiame darbe remiamasi Lietuvoje jau atliktais tyrimais ir darbais, kurie yra susiję su darnaus vystymosi ir aplinkosaugos klausimų analize.

2004 metų kovą pasirodė Šiaulių universiteto profesorės Skaidrės Žičkienės publikacija „Sustainable Development of Lithuania: Tentative Evaluation“. Joje supažindinama su Lietuvos darnaus vystymosi raida ir su darniu vystymusi susijusių darbų bei pasiekimų rezultatais tam tikrose srityse [22]. Darbe remiamasi darnų vystymąsi įvertinančiais rodikliais. Atliekama palyginamoji analizė, siekiant įvertinti Lietuvos darnaus vystymosi raidą, pasirinkatame 1995 – 2001 metų laikotarpyje.

2008 metais pasirodė Remigijaus Čiegio ir Ramunės Zeleniūtės mokslinis straipsnis, kuriame nagrinėjama Lietuvos ekonomikos plėtra darnaus vystymosi aspektu, įvertinant aplinkos ekonomikos, strateginio valdymo ir darnaus vystymosi principus bei sistemas. Pagrindinis nagrinėjamas klausimas šiame darbe – ar pakankamai darnus yra Lietuvos ekonomikos vystymasis. Darbe siekiama apibendrinti pasaulinį, regioninį ir Lietuvos ekonomikos darnų vystymąsi bei pateikti jo ypatumus ir rezultatus. Analizuojama darnaus vystymosi ekonomikos atžvilgiu situacija viso pasaulio ir Europos Sąjungos valstybėse, bei atliekama palyginamoji analizė. Autoriai nagrinėja Lietuvos ekonomikos vystymąsi žemės ūkio, transporto, energetikos, pramonės ir turizmo srityse [17].

2009 metų R. Čiegio publikacijoje nagrinėjama darnaus žemės ūkio plėtra Lietuvoje. Apibendrinus žemės ūkio darnaus vystymosi procesą, siekiama pateikti informaciją apie tolesnės jo plėtros Lietuvoje galimybes. Pagrindinis klausimas, sprendžiamas šioje publikacijoje – ar žemės ūkio vystymasis Lietuvoje yra pakankamai darnus. Straipsnyje pateikiamos žemės ūkio

darnaus vystymosi tendencijos, plėtros ir skatinimo galimybės [16]. Įvardijamos pagrindinės Lietuvos žemės ūkio vystymosi problemos.

2005 metais profesoriaus Romualdo Juknio išleistame vadovėlyje „Aplinkotyra“ supažindinama su darnaus vystymosi idėjomis ir įgyvendinimo principais. Autorius nagrinėja antropogeninius aplinkos pokyčius, taip pat galimą ir jau įvykusį poveikį aplinkai ir žmogui. Šiame darbe detalios išdėstytos darnaus vystymosi aplinkosaugoje temos, taip pat ir kitos su darniu vystymu susijusios temos ir problemos. Vadovėlis skirtas aukštųjų mokyklų studentams, norintiems įgyti žinių aplinkotyros, ekologijos ir įvairiose darnaus vystymosi srityse [18].

2008 metais Mykolo Romerio universiteto Strateginio valdymo ir politikos fakulteto Aplinkos politikos ir valdymo katedros dėstytojų išleistame vadovėlyje „Aplinkos politika ir valdymas“ supažindinama su aplinkosaugos, taip pat darnaus vystymosi politikos įgyvendinimo raida Lietuvoje. Daugumoje šios knygos skyrių nagrinėjami aplinkosaugos, darnaus vystymosi įvairiuose ūkio sektoriuose raida bei politika. Šiame vadovėlyje pateikta metodinė medžiaga apie darnaus vystymosi principus, skirta aukštųjų mokyklų studentams. Atskiruose skyriuose yra pateikiama medžiaga apie darnaus vystymosi politikos įgyvendinimo pagrindinius principus, visuomenės informavimo ir švietimo darnaus vystymosi temomis politiką. Skyriuje apie visuomenės švietimą aplinkosaugos klausimais teigiama, jog tiek aplinkosaugos, tiek darnaus vystymosi švietimas priklauso nuo visuomenės motyvacijos domėtis ir asmeniškai prisidėti prie šių procesų įgyvendinimo [20].

2010 metais Mykolo Romerio universiteto Politikos ir vadybos fakulteto Aplinkos politikos katedros dėstytojų Vytauto Naruševičiaus ir Imanto Lazdinio parengtame vadovėlyje „Darnaus vystymosi politika ir valdymas“ medžiaga pateikiama nuosekliai vadovaujantis svarbiausių mūsų šaliai darnaus vystymosi strategijų – Europos Sąjungos ir Nacionalinės – nuostatomis ir teiginiais. Šiame darbe supažindinama su visais darnaus vystymosi ir aplinkosaugos tikslais ir prioritetais tarptautiniame ir nacionaliniame lygmenyse. Taip pat supažindinama su darnaus vystymosi raida, istorija ir politika. Šiame vadovėlyje pateikiama metodinė medžiaga aukštųjų mokyklų studentams apie pagrindinius darnaus vystymosi principus ir jų įgyvendinimą. Atskiruose vadovėlio skyriuose pateikiama informacija apie darnaus vystymosi švietimo įgyvendinimo politiką ir pagrindinius dokumentus. Skyriuje apie darnaus vystymosi valdymą Lietuvoje, supažindinama su Lietuvos aplinkosauginiu ir darnaus vystymosi švietimu. Aprašomos aplinkosauginio ir darnaus vystymosi švietimo nuostatos, Lietuvos Respublikos visuomenės aplinkosauginio švietimo strategija ir veiksmų programa, švietimo tikslai ir prioritetai atskirose planavimo srityse [21].

Reikia pažymėti ir 2012 metų gegužės 17 d. vykusią respublikinę konferenciją „Kaip Lietuva pasitinka Jungtinių Tautų aukščiausiojo lygio Darnaus vystymosi konferenciją RIO +20“, kurioje buvo aptarti darnaus vystymosi diegimo Lietuvoje rezultatai [56]. Konferencijoje aptarta Lietuvos darnaus vystymosi sektorių veiklos sritys, problemos, rezultatai bei numatomos veiklos kryptys. Taip pat aptartos darnaus vystymosi Lietuvoje perspektyvos ateityje.

2.2. Aplinkosauginis ir darnaus vystymosi švietimas

2007 metais buvo patvirtintas ir specifinis darniam vystymuisi, kaip objektui, švietimo sistemos planavimo dokumentas – Nacionalinė darnaus vystymosi švietimo 2007–2015 metų programa. Ši programa skirta sukurti darnaus vystymosi švietimo sąlygas, tobulinti formaliojo bei neformaliojo švietimo ir visuomenės informavimo kokybę. Ši programa yra aktuali ir Lietuvos aukštosioms mokykloms. Pagal numatytą programą turėtų būti sukurtos darnaus vystymosi švietimo sąlygos universitetuose studijuojantiems studentams.

Darnaus vystymosi koncepcijos pagrindas Lietuvoje – aplinkosaugos, ekonominio ir socialinio vystymosi suderinimas, o pagrindinis Lietuvos darnaus vystymosi siekis – pagal ekonominio ir socialinio vystymosi, išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius iki 2020 metų pasiekti Europos Sąjungos vidurkį, pagal aplinkos taršos rodiklius – neviršyti Europos Sąjungos ir kitų tarptautinių normatyvų poveikiui aplinkai [21].

Lietuvoje darnaus vystymosi valstybės politiką formuoja Lietuvos Respublikos Seimas. Ši institucija nustato pagrindines aplinkos apsaugos, gamtos išteklių naudojimo, teritorijų planavimo ir poveikio aplinkai vertinimo politikos kryptis. Lietuvos Respublikos vyriausybė atlieka valstybinį aplinkos apsaugos ir darnaus vystymosi valdymą. Ši institucija tvirtina aplinkos apsaugos strategijos veiksmų programą, Darnaus vystymosi strategiją, valstybinės gamtos išteklių naudojimo ir aplinkos apsaugos programas. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija vykdo aplinkos apsaugos valdymą ir valstybinį gamtos išteklių naudojimo reguliavimą, taip pat koordinuoja darnaus vystymosi procesą. Svarbų vaidmenį atlieka Švietimo ir mokslo ministerija. Ji yra tiesiogiai atsakinga už darnaus vystymosi ir aplinkosaugos temų integravimą į įvairaus lygmens Lietuvos švietimo įstaigų mokymo programas. Šiuo atveju ir į Lietuvos universitetų studijų programas.

Švietimo ir mokslo ministerijai pavesta įteisinti ugdymo darnaus vystymosi reikmėms ir žinių visuomenės kūrimo pagrindines nuostatas įvairaus lygmens švietimo veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose, inicijuoti ir plėtoti nacionalinį darnaus vystymosi švietimo kompetencijos tinklą, nuolat atnaujinti darnaus vystymosi švietimo metodinę, informacinę ir kitą

medžiagą, užtikrinti jos sklaidą, įtraukti žinias apie kultūros vertybes ir jų apsaugą į bendrojo lavinimo programas ir rekomenduoti įtraukti į studijų programas [21]. Taip pat svarbu paminėti, jog pagal Nacionalinę darnaus vystymosi švietimo strategiją ir jos 2007–2015 metų programą, Švietimo ir mokslo ministerijai yra patikėta vykdyti ir skatinti darniajam vystymuisi skirtus įvairius mokslinius tyrimus. Šie tyrimai ir projektai turėtų būti laikomi kaip vieni iš nacionalinių mokslo prioritetų. Taip pat svarbu skatinti Lietuvos universitetų bendradarbiavimą, siekiant įgyvendinti tikslus, susijusius su darnaus vystymosi integracija į Lietuvos aukštąjį mokslą. Visuomenės švietimo aplinkosaugos srityje pagrindinis tikslas yra formuoti visuomenę, kuri siektų ir sugebėtų užtikrinti šalies darnų vystymąsi tinkamai naudodama gamtos išteklius ir saugodama sveiką aplinką bei kultūros paveldo vertybes. Aplinkosauginio švietimo nuostatos buvo paremtos darniojo vystymosi principais, kurių pagrindniai buvo tokie: darnios plėtros principas, prevencijos principas, informacijos viešumo principas, nenutrūkstamumo principas, tradicijų gyvybingumo principas ir kiti svarbūs darnaus vystymosi principai. Visuomenės švietimo darnaus vystymosi klausimais tikslams įvykdyti buvo suformuluoti tam tikri uždaviniai, iš kurių pagrindiniai yra: žinių ir patirties visuomenei perdavimas, atsakomybės ugdymas, atitinkamo visuomenės gyvenimo būdo formavimas.

Aplinkosauginis ir darnaus vystymosi švietimas yra aktualus dėl to, jog labai svarbu kaip visuomenė bus įtraukta į šį procesą ir ar ji bus tinkamai informuota apie darnaus vystymosi uždavinius bei jų įgyvendinimo priemones. Visuomenė turi remtis darnaus vystymosi principais: darni plėtra, prevencija, informacijos viešumas, nenutrūkstamumas, tradicijų gyvybingumas, vietinės veiklos globalumas ir partnerystė. Šiuo atveju aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimų integracija į aukštųjų mokyklų studijų programas tampa svarbiu faktoriumi. Kaip jau buvo minėta, iš beveik dvidešimties Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų, buvo išskirtos 14 aukštųjų mokyklų, kurios siūlo magistrantūros studijų programas, analizuojančias darnaus vystymosi temas. Tiesiogiai už tai Lietuvoje atsakinga institucija yra Lietuvos švietimo ir mokslo ministerija. Ji yra atsakinga už anksčiau minėtų klausimų įtraukimą į studijų programas, taip pat neformaliojo suaugusiųjų švietimo ugdymo modulius.

3. TIRIAMOSIOS LIETUVOS AUKŠTŲJŲ UNIVERSITETINIŲ MOKYKLŲ MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMOS

Šiuo metu Lietuvoje yra 19 aukštųjų universitetinių mokyklų. Tyrimui pasirinkti 14 Lietuvos universitetų, kuriuose yra siūloma studijuoti magistrantūros studijų programas, analizuojančias aplinkosaugos ir darnaus vystymosi integracijos klausimus. Juose dėstotomi dalykai, susiję su aplinkosauginiu, socialiniu arba ekonominiu vystymusi. Kitaip tariant, analizuojamos temos įvairiuose darnaus vystymosi sektoriuose. Iš viso, tyrimas atliekamas remiantis daugiau nei 80 magistrantūros studijų programų. Būtent tiek jų šiuo metu siūlo Lietuvos universitetai.

- **Aleksandro Stulginskio universitetas.** Šio universiteto studijų programų pagrindą sudaro biomedicinos, žemės ūkio ir technologijos mokslų studijų krypties programos. Jos skirtos rengti magistro laipsnį turinčius specialistus, kurie gali pritaikyti savo žinias miškininkystės plėtros, kaimo plėtros, taip pat žemės ūkio vystymosi šakose. Kaip žinia, šos šakos yra glaudžiai susijusios su darnaus vystymosi prioritetais. Pagal darnaus vystymosi principus, žemės ūkis turi būti kuriamas taip, kad jis būtų ekonomiškai efektyvus, konkurencingas, būtų plėtojami ekologiniai ūkiai, tausojami gamtos išteklių, būtų daromas mažesnis neigiamas poveikis aplinkai. Šie principai yra nagrinėjami atitinkamose A. Stulginskio universiteto studijų programose [24].
- **Europos humanitarinis universitetas.** Europos humanitarinio universiteto studijų programos darnų vystymąsi daugiausia nagrinėja kultūriniu ir socialiniu aspektu [25]. Šioje aukštojoje mokykloje siūlomos trys magistrantūros studijų programos: Kultūros paveldo apsauga ir interpretacija, Socialinė teorija ir politinė filosofija bei Viešoji politika. Jos nagrinėja kultūros objektų apsaugos politikos formavimą, kultūrinių vertybių išsaugojimą, taip pat socialinės gerovės klausimus. Magistrantūros studijų programų studentai turi galimybę įsisavinti ir darnaus vystymosi ekonomikos srityje žinias bei įgūdžius.
- **ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas.** Šio universiteto magistrantūros studijų programose analizuojami su ekonomikos vystymusi susiję klausimai ir problemos. Reikia pažymėti, jog šio universiteto magistrantūros studijų programos dėstomos tik anglų kalba. ISM universiteto studentai mokomi kaip vystyti ekonomiką įvairiose ūkio šakose tiek valstybiniu, tiek tarptautiniu lygmeniu ir pakelti su darniu vystymusi ekonomikos srityje

susijusius rodiklius. Tai yra nuolat ir teritoriškai auganti ekonomika, gerinanti gyvenimo kokybę ir nebloginanti aplinkos kokybės.

- **Kauno technologijos universitetas.** Kauno technologijos universitetas siūlo pakankamai didelį kiekį studijų programų. Darnaus vystymosi atžvilgiu jos labiausia susijusios su aplinkosaugos ir ekonomikos vystymusi. Tai yra tokios studijų programos kaip: Aplinkos apsaugos vadyba ir švaresnė gamyba, Aplinkosaugos inžinerija, Pramonės inžinerija ir vadyba, Ekonomika, Verslo ekonomika [27]. Taip pat dėstomi dalykai, kurie padėtų pritaikyti technologijos ir inžinerinių mokslų žinias darnaus vystymosi tikslams pasiekti. Yra ir keletas specialybių, susijusių su socialinės plėtros ir vystymosi klausimais. Jos nagrinėja verslo administravimą bei kraštovarkos sritis. Kraštovarkos srityje labiausiai kreipiamas dėmesys į etnografinių regionų kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimą.
- **Klaipėdos universitetas.** Klaipėdos universiteto magistrantūros studijų programų pasirinkimas yra labai platus. Dauguma studijų programų yra susiję su inžineriniais mokslais. Dalis magistrantūros studijų programų išsamiai nagrinėja darnų vystymąsi aplinkosaugos srityje. Tai tokios studijų programos kaip Ekologija ir aplinkotyra bei Jūros aplinkos inžinerija [28]. Jose nagrinėjamos problemos, susijusios su požeminių ir paviršinių vandenų kokybės išsaugojimu, vandens ekosistemų ir geriamo vandens kokybės reguliavimu bei išsaugojimu. Reikia pažymėti, jog šiame universitete dėstoma apie darnų vystymąsi rekreacijos ir turizmo srityse. Šiuos klausimus nagrinėja tokios specialybės kaip Kraštovaizdžio architektūra ir Turizmo vadyba.
- **Lietuvos kūno kultūros akademija.** Iš Lietuvos kūno kultūros akademijos magistrantūros studijų programų pasirinktos dvi. Tai Vadyba (turizmo ir sporto) bei Sportinė rekreacija ir turizmas. Šių studijų programų studentai gali įgyti žinių, susijusių su socialiniu vystymusi kūno kultūros, sveikatingumo bei sveikos gyvensenos puoselėjimo srityse. Taip pat turizmo vystymo srityje, kuri yra viena iš pagrindinių bendro darnaus vystymosi socialinio sektoriaus sričių. Joje pagrindiniai prioritetai yra turizmo paslaugų apimtys ir įvairovės didinimas, turizmo ir rekreacijos infrastruktūros plėtojimas.
- **Lietuvos sveikatos mokslų universitetas.** Lietuvos sveikatos mokslų universitetas siūlo 3 magistrantūros studijų programas. Jos labiausiai susijusios su visuomeninės sveikatos vystymu. Visuomenės sveikatos sritis yra viena iš pagrindinių socialinio darnaus vystymosi temų, kurios pagrindiniai tikslai yra gyventojų gyvenimo kokybė, sergamumo, mirtingumo ir

neįgalumo mažinimas, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas. Būtent šios temos yra nagrinėjamos Lietuvos sveikatos mokslų universiteto magistrantūros programose.

- **Mykolo Romerio universitetas.** Šis universitetas siūlo net 12 studijų programų, kuriose analizuojami darnaus vystymosi ir aplinkosaugos klausimai. Didžioji dauguma studijų programų susijusios su ekonominio ir socialinio vystymosi klausimais. Šis universitetas pasižymi ir tuo, jog yra paruošęs Darnaus vystymosi vadybos ir administravimo magistrantūros studijų programą. Ji skirta specialiai nagrinėti darnaus vystymosi temas ir su šiuo procesu susijusius klausimus. Socialinių reikalų srities klausimai šio universiteto magistrantūros studijų programos analizuojami apimant užimtumo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo, taip pat visuomenės sveikatos temas [31]. Studentai mokomi koku būdu ir kokiomis įgyvendinimo priemonėmis gali būti pasiekiami teigiami rezultatai anksčiau minėtose socialinės gerovės vystymo srityse.
- **Šiaulių universitetas.** Šiaulių universiteto studijų programos pakankamai plačiu aspektu analizuoja darnaus vystymosi klausimus. Didesnė dalis studijų programų susijusios su švietimu ir socialiniu vystymusi. Reikia išskirti tokias specialybes kaip: Švietimo kokybės vadyba ir Socialinė pedagogika. Jų studentai supažindinami su švietimo ir karjeros planavimo temomis, kurios yra įtrauktos į darnaus vystymosi socialinio vystymosi sektoriaus pagrindinius prioritetus. Pagrindinės temos su kuriomis yra supažindinami šių studijų studentai yra: įvairių lygių švietimo prieinamumo klausimai, nuolat besimokančios visuomenės sukūrimas, darnaus vystymosi idėjų skleidimas įvairiuose švietimo lygmenyse.
- **Vilniaus Gedimino technikos universitetas.** Ši aukštoji mokykla siūlo 7 magistrantūros studijų programas. Jos labiausiai surištos su aplinkosauginiais ir ekonominiais darnaus vystymosi klausimais. Dauguma atvejų šie klausimai analizuojami techniniu aspektu. Išskiriamos ir su darniuoju transportu susijusios temos. Kaip žinia, darnusis transportas yra viena iš aktualiausių darnaus vystymosi temų ekonomikos sektoriuje. Šioje srityje siūlomos studijų programos: Kelių eismo saugumo inžinerija bei Transporto inžinerinė ekonomika ir vadyba. Jose dėstomi dalykai surišti su saugios, ekonomiškai efektyvios ir palankios aplinkai transporto sistemos sukūrimu, neigiamo transporto poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai sumažinimu, ekologiško transporto plėtojimu.
- **Vilniaus edukologijos universitetas.** Iš šio universiteto siūlomų magistrantūros studijų programų šiam tyrimui pasirinktos trys: Ugdymo sociologija, Biologija ir Geografija. Jose nagrinėjami visuomenės švietimo ir mokymo bei su karjeros planavimu susiję klausimai.

Biologijos studijų programoje nagrinėjami visuomenės sveikatingumo klausimai. Geografijos studijų programos studentai supažindinami su darniu vystymusi turizmo ir rekreacijos srityse. Dėstomi dalykai susiję su turizmo ir rekreacijos valdymu, taip pat kultūrinio, ekologinio ir sveikatingumo turizmo plėtra, turizmo išteklių ir žmogiškųjų išteklių ugdymu [34].

- **Vilniaus universitetas.** Vilniaus universitetas siūlo 13 magistrantūros studijų programų, kurios analizuoja aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimus. Jose darnaus vystymosi temas analizuojamos labai plačiu spektru ir įvairiomis temomis. Galima išskirti studijų programas, kuriose dėstomi dalykai tiek apie socialinį, tiek apie ekonominį, tiek apie aplinkosauginį vystymąsi. Kiekvienoje iš šių studijų programų studentai yra supažindinami su pagrindiniais darnaus vystymosi prioritetais ir įgyvendinimo priemonėmis tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu. Skirstant darnųjį vystymąsi pagal tris pagrindinius sektorius – aplinkosaugos, ekonomikos ir socialinių reikalų, išskiriamas Vilniaus universiteto studijų programų skaičius kiekvienoje iš šių sričių yra atitinkamai 2, 4 ir 9. Socialinių reikalų sektoriaus studijų programų skaičius yra didžiausias, nes tai yra plačiausiai pagal veiklos sritis skirstomas darniojo vystymosi sektorius.
- **Vilniaus verslo teisės akademija.** Šio universiteto siūloma 1 studijų programa: Tarptautinis marketingas ir vadyba. Ji labiausiai susijusi su ekonominiu darniuoju vystymusi. Šios studijų programos studentai mokomi kaip vystyti ir tobulinti įvairias ūkio šakas tarptautiniame lygmenyje, siekiant pakelti šalies ekonominius rodiklius, bei įgyvendinti tokius uždavinius kaip: kasmetinis BVP augimas, regioninio ekonominio išsivystymo netolygumas.
- **Vytauto Didžiojo universitetas.** Vytauto Didžiojo universitetas siūlo labai įvairių ir plačių kryptių magistrantūros studijų programas. Jose analizuojamos visos pagrindinės darnaus vystymosi sferos. Darnaus vystymosi temų integracijos į studijų programas klausimais šis universitetas yra vienas iš pirmaujančių Lietuvoje [37]. Ši aukštoji mokykla siūlo po keletą magistrantūros studijų programų, analizuojančių aplinkosaugos ir ekonomikos sektoriaus klausimus, o visos kitos studijų programos plačiu spektru apima socialinių reikalų temas. Tai yra tokios studijų programos kaip: Europos Sąjungos viešojoji politika ir administravimas, Šiuolaikinė Europos politika, Socialinė ir politinė kritika, Valstybės institucijų administravimas, Švietimo kokybės vadyba, Taikomoji sociologija.

1 lentelė. Pasirinktų universitetų analizuojamos magistrantūros studijų programos

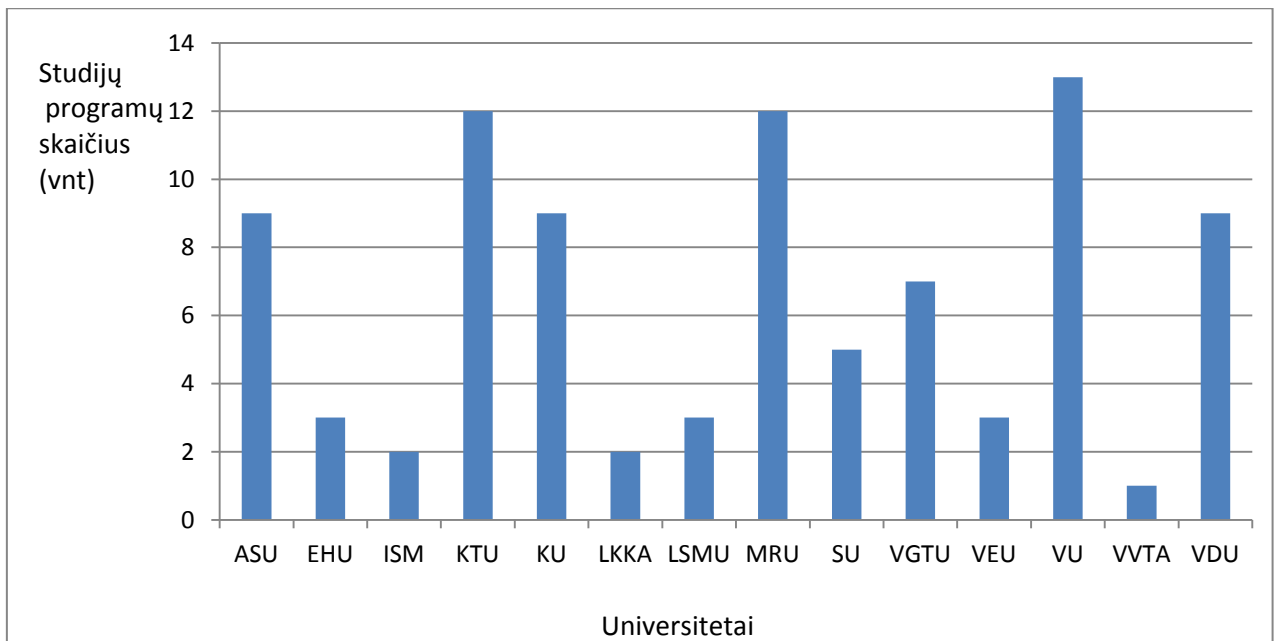
Universitetas	Magistrantūros studijų programos
Aleksandro Stulginskio universitetas	Agroekosistemos, Miškininkystė, Taikomoji ekologija, Kaimo plėtros administravimas, Žemės ūkio ekonomika, Žemės ūkio verslo vadyba, Žemės ūkio inžinerija ir vadyba, Žemėtvarka, Kaimo plėtros administravimas.
Europos humanitarinis universitetas	Kultūros paveldo apsauga ir interpretacija, Socialinė teorija ir politinė filosofija, Viešojo politika.
ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas	Tarptautinė rinkodara ir vadyba, Finansų ekonomika.
Kauno technologijos universitetas	Aplinkos apsaugos vadyba ir švaresnė gamyba, Aplinkosaugos inžinerija, Pramonės inžinerija ir vadyba, Technologijų vadyba, Ekonomika, Verslo ekonomika, Sociologija, Vadyba, Žinių ir inovacijų vadyba, Viešasis administravimas, Kraštovaizdis.
Klaipėdos universitetas	Ekologija ir aplinkotyra, Kraštovaizdžio architektūra, Jūros aplinkos inžinerija, Švietimo vadyba, Europos studijos, Rinkodara, Verslo vadyba, Visuomeninė geografija, Rekreacijos ir turizmo vadyba, Socialinis darbas.
Lietuvos kūno kultūros akademija	Vadyba (turizmo ir sporto), Sportinė rekreacija ir turizmas.
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	Visuomeninės sveikatos vadyba, Visuomeninė sveikata, Gyvūninių išteklių valdymas.
Mykolo Romerio universitetas	Viešojo sektoriaus ekonomika, Savivaldos institucijų administravimas, Strateginis organizacijų valdymas, Sveikatos politika ir valdymas, Viešojo politika, Aplinkos apsaugos politika ir administravimas, Darnaus vystymosi vadyba ir administravimas, Gerovės sociologija, Lyginamoji socialinė politika ir gerovė, Socialinė psichologija, Darbo ir socialinio aprūpinimo teisė, Žmogaus teisių apsauga.

1 lentelės tęsinys

Šiaulių universitetas	Švietimo kokybės vadyba, Aplinkos kokybės valdymas, Socialinė pedagogika, Ekonomika, Vadyba.
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	Aplinkos apsaugos vadyba ir švarioji gamyba, Aplinkos inžinerija, Kelių eismo saugumo inžinerija, Miestų planavimas ir inžinerija, Transporto inžinerinė ekonomika ir vadyba, Inžinerinė ekonomika ir vadyba, Verslo vadyba.
Vilniaus edukologijos universitetas	Ugdymo sociologija, Biologija, Geografija.
Vilniaus universitetas	Ekologija, Visuomenės sveikata, Darnaus vystymosi komunikacija, Ekonominė analizė ir planavimas, Ekonominė politika, Europos ekonominės studijos, Informacijos vadyba, Lyginamoji politika, Ryšiai su visuomene, Socialinė politika, Sociologija, Verslo administravimas, Viešasis administravimas, Aplinkotyra ir aplinkotvarka, Geografija ir kraštovyra.
Vilniaus verslo teisės akademija	Tarptautinis marketingas ir vadyba.
Vytauto Didžiojo universitetas	Aplinkosaugos organizavimas, Energija ir aplinka, Makroekonominė analizė ir politika, Europos Sąjungos viešoji politika ir administravimas, Šiuolaikinė Europos politika, Socialinė ir politinė kritika, Valstybės institucijų administravimas, Švietimo kokybės vadyba, Taikomoji sociologija.

2 pav. vaizduojamas atskirų tyrimui pasirinktų universitetų magistrantūros studijų programų skaičius. Pagal šį rodiklį pirmauja Vilniaus, Mykolo Romerio ir Kauno technologijos universitetai. Vilniaus universitetas siūlo 13 šios srities studijų programų, o Mykolo Romerio ir Kauno technologijos universitetas po 12 šios srities studijų programų.

2 pav. Aplinkosaugą ir darnų vystymąsi analizuojančių studijų programų skaičius universitetuose

4. APLINKOSAUGOS IR DARNAUS VYSTYMOŠI KLAUSIMŲ INTEGRACIJOS Į STUDIJŲ PROGRAMAS ĮVERTINIMAS

4.1. Tyrimo ir apklausų rezultatų apibendrinimas

Šis tyrimas buvo paremtas apklausų, kuriose dalyvavo Lietuvos universitetų magistrantūros studijų programų studentai rezultatais. Šių apklausų tikslas buvo nustatyti, ar pakankamai ir tikslingai yra integruojami darnaus vystymosi ir aplinkosaugos klausimai į studijų programas ir kurios studijų programos išsamiausiai nagrinėja darnaus vystymosi klausimus. Tyrimui atrinktų studijų programų skaičius yra pakankamai didelis, todėl buvo atliktas studijų programų grupavimas pagal tai, kokias darnaus vystymosi temas analizuoja vienos ar kitos atskirų universitetų studijų programos. Pasirinktos trys pagrindinės darnaus vystymosi temos – tai aplinkosauga, ekonominis vystymasis ir socialinis vystymasis. Iš visų 14 Lietuvos universitetų buvo išskirtos 87 studijų programos. Dauguma šių studijų programos analizuojamomis temomis yra pakankamai plačios, tačiau galima išskirti su kuriomis darnaus vystymosi temomis jos susijusios glaudžiausiai. Labiausiai su aplinkosauga susiję klausimai analizuojami 16 studijų programų, su ekonominiu vystymusi atitinkamai 24 studijų programose ir su socialiniu vystymusi – 47 studijų programose. Pagal šį grupavimą galime išskirti trečiąją grupę. Tai yra socialinių ir kultūrinių reikalų klausimų ir temų studijų programos. Jos apima daugiau nei pusę visų tyrimui pasirinktų studijų programų ir jos apima ko gero plačiausią spektrą įvairių darnaus vystymosi veiklos sričių. Tai yra tokie klausimai kaip socialinė gerovė ir švietimas, visuomenės sveikatingumas ir kultūros vertybių išsaugojimas. Daugumoje tyrimui pasirinktų studijų programų dėstomi dalykai, kurie susiję su visomis pagrindinėmis darnaus vystymosi temomis, todėl išanalizavus studijų programų turinius, jos buvo suskirstytos į tris, anksčiau minėtas, pagrindines grupes. Šis skirstymas buvo paremtas įvertinant, kokios darnaus vystymosi temos sudaro atskirų studijų programų pagrindą.

Tyrimas paremtas Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų studentų apklausų rezultatais. Respondentai apklausoje pareiškė nuomonę apie darnaus vystymosi klausimų integraciją į Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų studijų programas. Remiantis šia apklausa ir jos rezultatais galima daryti tam tikras išvadas ir atsakyti į klausimus, susijusius su darnaus vystymosi ir aplinkosaugos klausimų integracijos į universitetų studijų programas, įvertinimu. Klausimai buvo sudaryti siekiant nustatyti atskirų darnaus vystymosi temų svarbumą ir aktualumą atskiruose Lietuvos universitetuose. Taip pat siekta įvertinti ir atsakyti į pagrindinį šios tyrimo klausimą – ar pakankamai yra išvystyta darnaus vystymosi klausimų integracija į Lietuvos universitetų studijų programas. Taip pat nustatyti kurie Lietuvos universitetai pirmauja

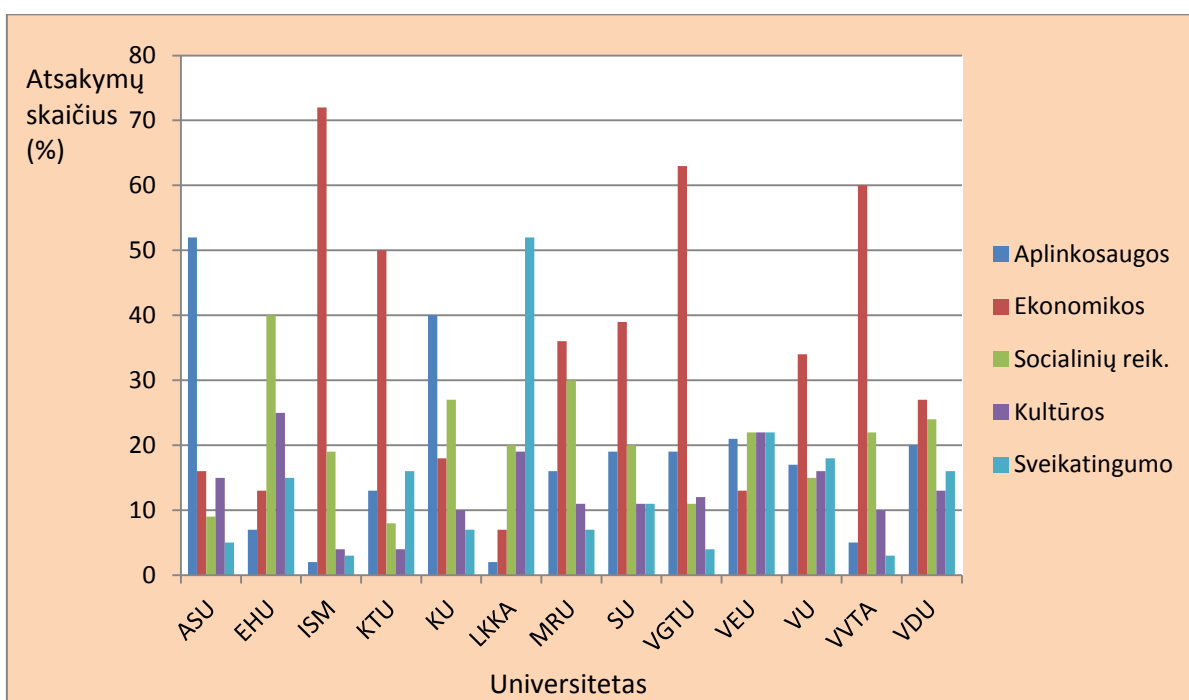
pagal šį kriterijų ir studijų kokybę darnaus vystymosi temų integracijos atžvilgiu. Iš viso sudarytoje apklausoje dalyvavo 315 respondentų iš atskirų universitetų [50].

Reikia pažymėti, jog didelė dauguma studentų į bendrą apklausoje buvusį klausimą - „Ar pakankamai yra išvystyta darnaus vystymosi klausimų integracija į Lietuvos universitetų studijų programas?“ atsakė teigiamai. Rezultatai rodo, jog tokių respondentų tarp visų Lietuvos universitetų buvo beveik trys ketvirtadaliai, tai yra 73 procentai. Remiantis užsienio šalių tyrimais ir jų rezultatais, galime teigti, jog daugumos Europos valstybių universitetuose situacija yra panaši. Panašiuose tyrimuose dalyvaujančių užsienio šalių universitetų studentų didelė dauguma taip pat mano, jog jų universitetuose darnaus vystymosi klausimai yra pakankamai integruoti į magistrantūros studijų programas.

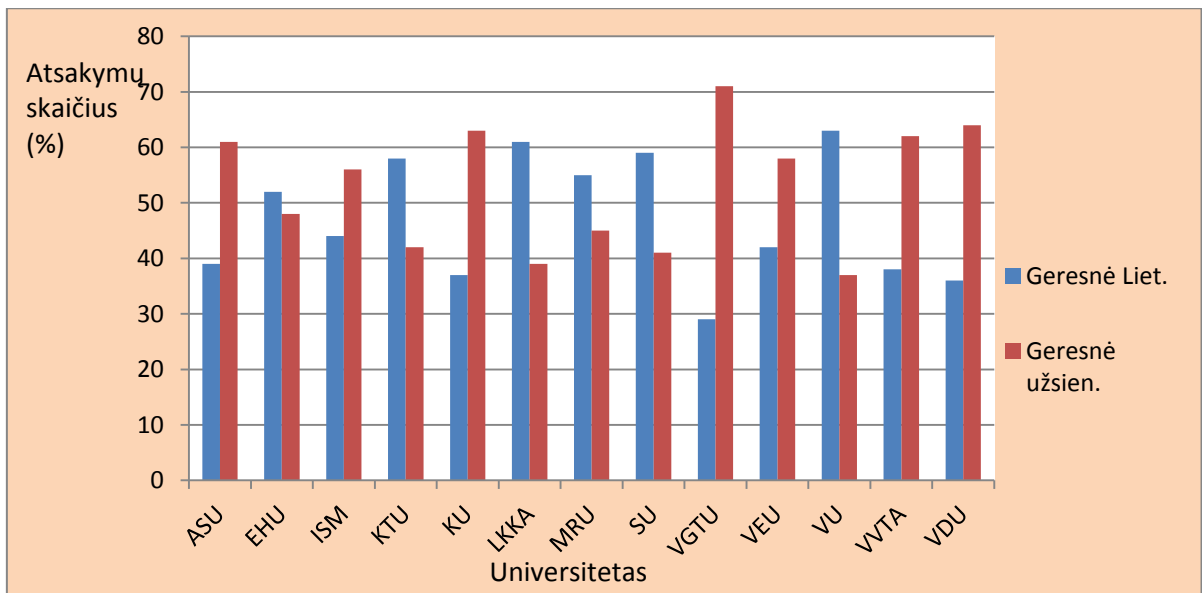
3 pav. vaizduojamas tyrimui pasirinktų universitetų studentų atsakymų į klausimą „Kokie darnaus vystymosi klausimai išsamiausiai analizuojami Jūsų universiteto magistrantūros programose?“ pasiskirstymas. Galima pažymėti, jog atskiruose universitetuose šis pasiskirstymas yra labai skirtingas. Iš 3 pav. galime išskirti ekonomikos sektoriaus temas atskiruose universitetuose. Daugiausiai manančių, jog darnaus vystymosi temos ekonomikos srityje jų universitete yra analizuojamos išsamiausiai iš visų darnaus vystymosi temų, yra ISM Vadybos ir ekonomikos, Vilniaus Gedimino technikos ir Vilniaus verslo ir teisės akademijos aukštosiose mokyklose. Jose tokią nuomonę pareiškė atitinkamai 72, 63 ir 60 procentų apklaustųjų respondentų. Manančių, jog jų universitete išsamiausiai yra analizuojami aplinkosaugos klausimai yra Aleksandro Stulginskio ir Klaipėdos universitetuose. Čia tokių respondentų kiekis procentais siekia atitinkamai 52 ir 38 procentus (3 pav.). Daugiausiai studentų, manančių, jog jų universitete išsamiausiai analizuojami darnaus vystymosi socialinių reikalų srityje buvo EHU ir MRU mokymo įstaigose. Čia tokią tokią nuomonę pareiškė atitinkamai 40 ir 30 procentų apklaustųjų.

Taip pat siekta išsiaiškinti ir palyginti Lietuvos ir užsienio universitetų situaciją darnaus vystymosi klausimų integracijos į studijų programas aspektu. Tuo tikslu buvo užduoti klausimai studentams, kuriems teko studijuoti užsienio universitetuose pagal tam tikras mainų programas ir palyginti šią situaciją. Kaip rodo 4 pav., atsakymų pasiskirstymas yra pakankamai įvairus. Negalėtume išskirti tendencijos, jog apklaustieji studentai vienareikšmiškai išsakė nuomonę, jog užsienio universitetuose darnaus vystymosi klausimus analizuojančių studijų kokybė yra geresnė ar atvirkščiai, jog Lietuvos universitetuose darnaus vystymosi temų studijų kokybė, jų nuomone, yra geresnė. Iš viso apklausoje dalyvavo 14 Lietuvos universitetų studentai. 7 universitetų didesnė dalis studentų pareiškė nuomonę, jog būtent Lietuvoje darnaus vystymosi temas analizuojančių studijų programų kokybė yra geresnė ir taip pat 7 kitų universitetų didesnė dalis studentų pareiškė, jog užsienio universitetuose darnaus vystymosi studijų programos yra

geresnės kokybės atžvilgiu. Bendrai 47 procentai visų apklaustųjų iš visų universitetų mano, jog būtent Lietuvoje šių studijų kokybė yra geresnė ir 53 procentai mano kitaip, jog užsienio universitetuose šių studijų kokybė geresnė. Daugiausiai studentų, pareiškusių nuomonę, jog užsienyje darnaus vystymosi temas analizuojančių studijų programų kokybė yra geresnė buvo Vilniaus Gedimino technikos, Klaipėdos ir Vilniaus verslo ir teisės akademijos aukštosiose mokyklose. Tokių studentų kiekis šiuose universitetuose siekia atitinkamai 71, 63 ir 62 procentus.

3 pav. Atskirų universitetų studentų atsakymų į klausimą „Kokie darnaus vystymosi klausimai, Jūsų nuomone, išsamiausiai analizuojami Jūsų universiteto magistrantūros programose?“ pasiskirstymas

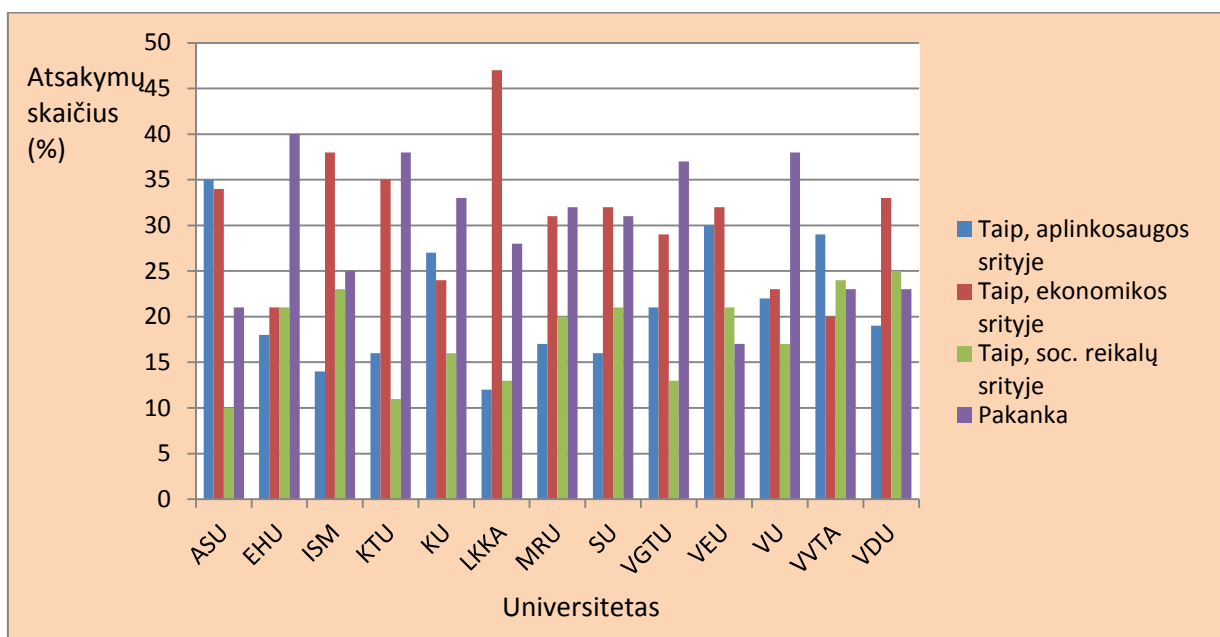

4 pav. Atskirų universitetų studentų atsakymų į klausimą: „Jeigu Jums teko dalyvauti studentų mainų programose ir studijuoti jų metu su darniu vystymusi susijusius dalykus, palyginkite Lietuvos ir užsienio universitetų darnaus vystymosi ir aplinkosaugos temas analizuojančių magistrantūros studijų programų kokybę“ pasiskirstymas

Darnusis vystymasis ir jo įvairios veiklos sritys analizuojamos daugumoje Lietuvos universitetų studijų programose. Kaip jau buvo minėta, toks programų skaičius viršija 80 ribą. Su darniu vystymusi susijusių studijų programų pakraipos yra labai įvairios. Iš šių studijų programų galima išskirti Mykolo Romerio universitete siūlomą magistrantūros studijų programą – Darnaus vystymosi vadyba ir administravimas. Šios studijų programos studentai specialiai ruošiami būti specialistais, gebančiais įgyvendinti darnaus vystymosi politikos nuostatas nacionaliniame, regioniniame ir vietos savivaldos lygmenyje. Tai yra studijų programa, kuri skirta būtent tam, kad parengtų specialistus darnaus vystymosi srityje. Dar vienas pasiūlymas Lietuvos universitetams galėtų būti toks, jog reiktų sukurti daugiau studijų programų, kurios ruošytų specialistus būtent darnaus vystymosi politikos įgyvendinimo srityje. Kaip rodo atliktos apklausos rezultatai, tokiam pasiūlymui pritaria didesnė dalis apklaustųjų Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų. Į apklausoje buvusį klausimą „Ar pasirinktumėte studijuoti „Darniojo vystymosi“ ar panašią studijų programą, jei tokia būtų įsteigta Jūsų universitete?“ teigiamai atsakė 59 procentai visų universitetų studentų. Taigi tokios magistrantūros studijų programos turėtų sulaukti didelio stojančiųjų dėmesio ir būti paklausios.

Atliktoje apklausoje taip pat buvo užduoti klausimai, susiję su darnaus vystymosi temas analizuojančių studijų programų skaičiaus padidiniu Lietuvos universitetuose. Į šį klausimą atskirų universitetų studentai atsakė gana skirtingai. Kai kurie teigė, jog darnaus vystymosi studijų programų skaičius turi būti padidintas, kiti atsakė, jog dabartinis studijų programų kiekis

yra pakankamas. 5 pav. vaizduojami šios apklausos rezultatai. Analizuojant atsakymų pasiskirstymą pagal procentus atskiruose universitetuose, galima išskirti, kad daugiausiai apklaustųjų teigė, jog darnaus vystymosi temas analizuojančių studijų programų skaičius yra pakankamas, taip pat galima išvelgti tendenciją, jog didesnė dauguma apklaustųjų mano, jog jų universitete galėtų būti daugiau būtent darnaus vystymosi ekonomikos sityje klausimus analizuojančių studijų programų. Daugiausiai tokių studentų buvo LKKA, ISM ir KTU mokymo įstaigose. Čia tokių respondentų kiekis sudarė atitinkamai 47, 38 ir 35 procentus. Aleksandro Stulginskio ir Klaipėdos universitetų didesnė dalis studentų mano, jog labiausiai trūksta aplinkosaugos klausimus nagrinėjančių studijų programų. Tokių studentų skaičius šiuose universitetuose siekia atitinkamai 35 ir 27 procentus. Iš visų 14 universitetų net 6 aukštosiose mokyklose didžiausią daugumą sudaro nuomonė, jog darnaus vystymosi ir aplinkosaugos klausimų integracija į magistrantūros studijų programas yra pakankama ir kad studijų programų kiekis neturėtų būti padidintas.

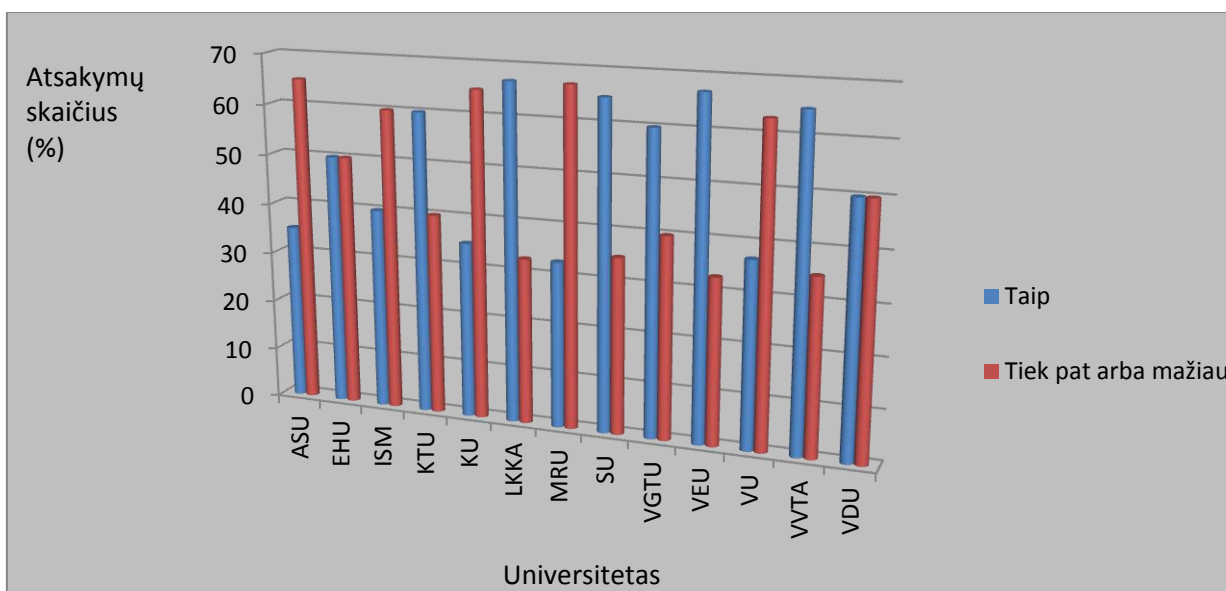

5 pav. Atskirų universitetų studentų atsakymų į klausimą: „Ar magistrantūros studijų programų, apimančių įvairias darnaus vystymosi sritis Jūsų universitete, turėtų būti daugiau ir įvairesnių?“ pasiskirstymas

Atliktoje apklausoje siekta išsiaiškinti ar atskirų universitetų studentai mano, jog studijuodami kitame universitete gautų daugiau žinių apie darnų vystymąsi. Atsakymų pasiskirstymas yra pakankamai skirtingas. Išsiskiria Mykolo Romerio ir Klaipėdos universitetai. Čia daugiausiai yra manančių studentų, jog savo universitete žinių apie darnų vystymąsi jie

gauna pakankamai ir jog kitame universitete šių žinių jie negautų daugiau. Tokių respondentų kiekis šiuose universitetuose siekia atitinkamai 67 ir 65 procentus (6 pav.). Studentų, manančių, jog kitame universitete jie gautų daugiau žinių, susijusių su darniu vystymusi daugiausiai yra Lietuvos edukologijos ir Lietuvos kūno kultūros akademijos aukštosiose mokyklose. Čia tokių studentų kiekis siekia po 67 procentus.

Į klausimą „Ar manote, kad darnaus vystymosi principų išmanymas ir žinios jų diegimo ir perspektyvų srityje suteiktų Jums, kaip specialistui, papildomų galimybių darbo rinkoje?“ daugiau respondentų atsakė teigimai (vidutiniškai 33 proc.), negu neigiamai (vidutiniškai 16 proc.). Taip pat buvo daugiau manančių, jog darnaus vystymosi principų išmanymas ir žinios yra svarbiau dirbant valstybinėse įstaigose (vidutiniškai 31 proc.), nei dirbant privataus verslo sektoriuje (vidutiniškai 16 proc.).

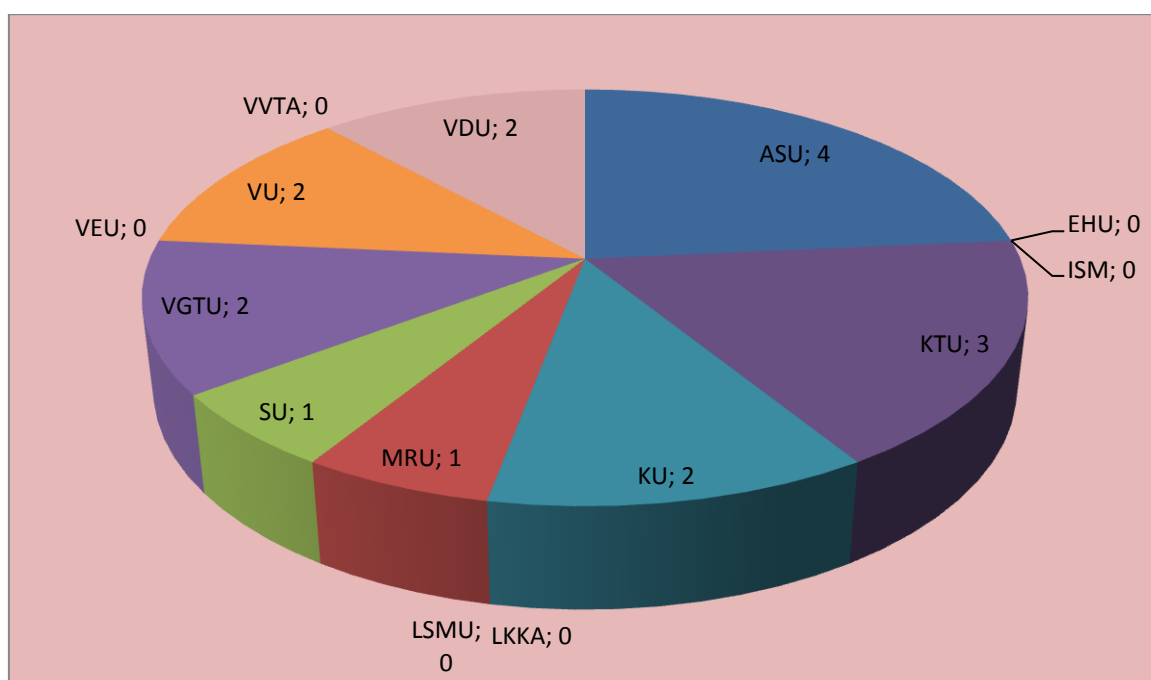
6 pav. Atskirų universitetų studentų atsakymų į klausimą: „Ar manote, kad kitame Lietuvos universitete gautumėte daugiau dominančių žinių darnaus vystymosi klausimais?“ pasiskirstymas

4.2. Aplinkosaugos temas analizuojančios studijų programos

Tyrimui pasirinktos visų universitetų studijų programos buvo suskirstytos pagal tai, su kokiomis darnaus vystymosi temomis jos susijusios glaudžiausiai. Aplinkosaugos sektorius yra vienas iš pagrindinių darnaus vystymosi sektorių. Į šio sektoriaus veiklos sritis įeina tokios veiklos sritys kaip oro kokybės, vandens, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimas,

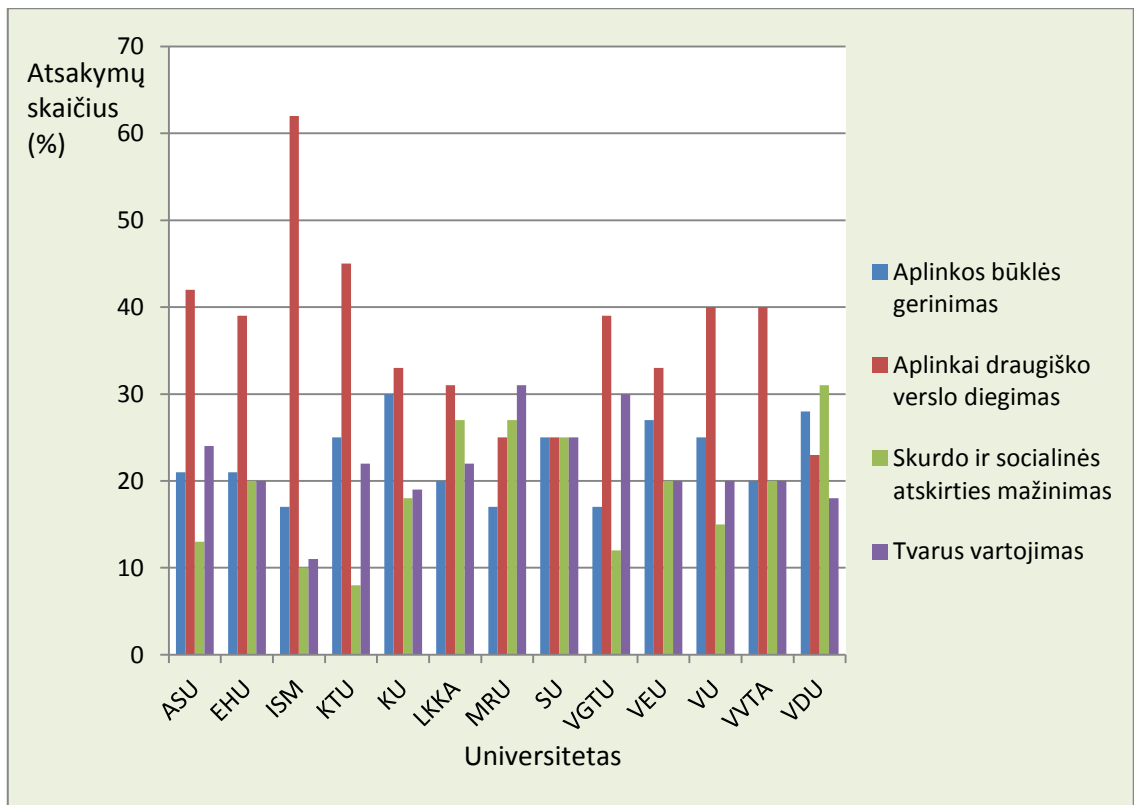
ekologijos, atliekų tvarkymo ir kitos. Siekiant teigiamų ir pastebimų rezultatų šiose srityse, studijų programose dėstomi dalykai, kurie supažindina su tokiomis temomis kaip nepavojingos ir reikalavimus atitinkančios oro kokybės užtikrinimas, požeminių ir paviršinių vandens telkinių kokybės užtikrinimas, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės užtikrinimas, tinkamos atliekų sistemos sukūrimas. Pagal tai buvo atrinktos atitinkamos studijų programos iš visų tyrimui pasirinktų universitetų. Iš viso tokių studijų programų skaičius siekia 16. Šios studijų programos panašios tuo, jog jose dėstomi dalykai, susiję su švarios ir ekologiškos aplinkos kūrimu ir saugojimu.

7 pav. Darnaus vystymosi aplinkosaugos klausimais temas analizuojančių studijų programų skaičius atskiruose universitetuose

7 pav. rodomas darnaus vystymosi aplinkosaugos klausimais temas analizuojančių studijų programų skaičius atskiruose universitetuose. Pagal šį rodiklį pirmauja Aleksandro Stulginskio universitetas, turintis 4 studijų programas ir Kauno technologijos universitetas, turintis atitinkamai 3 studijų programas. Šios studijų programos analizuoja temas, susijusias su neigiamo poveikio aplinkai vertinimu ir reguliavimu, švaresne gamyba, teisingu vandens išteklių valdymu, šiuolaikiškos atliekų tvarkymo sistemos sukūrimu, efektyvesniu ir taupesniu naudojimu. Aleksandro Stulginskio universitetas siūlo studijų programas, kurios taip pat analizuoja įvairias žemės ūkio šakas, agronomijos ir hidrologijos sritis. Kaip rodo atliktų apklausų rezultatai, šio universiteto studentai mano, jog aplinkosaugos klausimus nagrinėjančių magistrantūros studijų programų skaičius galėtų būti ir didesnis. Vilniaus universitetas siūlo gamtos mokslų srities studijų programas – Ekologiją bei Aplinkotyra ir aplinkotvarką. Jos

glaudžiai susijusios su darniu vystymusi aplinkosaugos, darnaus gamtos išteklių naudojimo, kraštovaizdžio saugojimo, ekologiškų produktų realizavimo srityse. Klaipėdos universiteto siūloma Jūros aplinkos inžinerijos studijų programa supažindina su darniuoju vystymusi vandens srityje. Kaip rodo 6 pav., net 6 tyrimui pasirinkti universitetai nesiūlo jokių magistrantūros studijų programų darnaus vystymosi aplinkosaugos srityje. Tai yra didžiausias kiekis tokių universitetų, lyginant su ekonomikos ir socialinių reikalų sektoriais. Tai rodo, jog aplinkosauga yra labiau specifinė darnaus vystymosi sritis, nei ekonomikos ir socialinių reikalų sritys. Remiantis studentų apklausos rezultatais, nustatyta, jog kai kurių Lietuvos universitetų studentai mano, jog būtent aplinkosaugos temas analizuojančių dalykų ir studijų programų turėtų būti daugiau ir įvairesnių (5 pav.). Aleksandro Stulginskio ir Klaipėdos universitetai išsiskyrė, turintys daugiausiai studentų, pareiškusių nuomonę, jog jų universiteto studijų programose išsamiausiai yra analizuojami darnaus vystymosi aplinkosaugos srityje klausimai (3 pav.). Šių universitetų studijų programose pasižymi tuo, jog jose siūloma studijuoti daug dalykų, susijusių su aplinkos kokybės gerinimo temomis. 8 pav. vaizduoja atskirų universitetų studentų atsakymų į klausimą „Kokių konkrečių su darniu vystymusi susijusių klausimų nagrinėjimo studijų programose labiausiai pasigendate?“ pasiskirstymą. Kaip matome iš apklausų rezultatų, galime išskirti, jog daugumoje aukštųjų Lietuvos mokyklų studentai labiausiai pasigenda aplinkai draugiško verslo diegimo klausimus nagrinėjančių studijų programų ir dalykų. Ši tema yra glaudžiai susijusi su aplinkosaugos klausimais. Tokio verslo kūrimas yra neatsiejamas nuo tikslų, susijusių su švarios aplinkos saugojimu. Tai reiškia, jog draugiško aplinkai verslo kūrimas paremtas švarios aplinkos išsaugojimu. Labiausiai su šia tema susijusių temų ir magistrantūros studijų programų pasigenda ISM, KTU, VU ir VVTA aukštųjų mokyklų studentai. Labiausiai išsiskiria ISM universiteto apklaustieji studentai. Iš jų net 63 procentai norėtų, jog studijų programose išsamiau būtų nagrinėjami aplinkai draugiško verslo kūrimo klausimai. Aplinkos būklės gerinimo temos nesulaukė tokio didelio dėmesio ir gerokai mažesnė dalis apklaustųjų teigė, jog būtent šios temos klausimus analizuojančių studijų programų labiausiai trūksta jų universitete. Nuo 17 iki 30 procentų apklaustųjų skirtinguose universitetuose mano, jog labiausiai trūksta aplinkos būklės gerinimo klausimus analizuojančių studijų programų. Daugiausiai tokių studentų (30 proc.) yra Klaipėdos universitete ir Vytauto Didžiojo universitete (28 proc.). Klaipėdos universitetas siūlo tokias magistrantūros studijų programas kaip Ekologija ir aplinkotyra bei Jūros aplinkos inžinerija. O Vytauto Didžiojo universitetas siūlo magistrantūros studijų programas: Aplinkosaugos organizavimas bei Energija ir aplinka. Šios studijų programos pakankamai išsamiai nagrinėja darnaus vystymosi klausimus aplinkosaugos srityje, tačiau, kaip rodo apklausų rezultatai, beveik trečdalis šių universitetų studentų mano, jog šie, su darniu vystymusi susiję klausimai, turėtų būti analizuojami išsamiau.

8 pav. Atskirų universitetų studentų atsakymų į klausimą: „Kokių konkrečių su darniu vystymusi susijusių klausimų nagrinėjimo studijų programose labiausiai pasigendate?“ pasiskirstymas

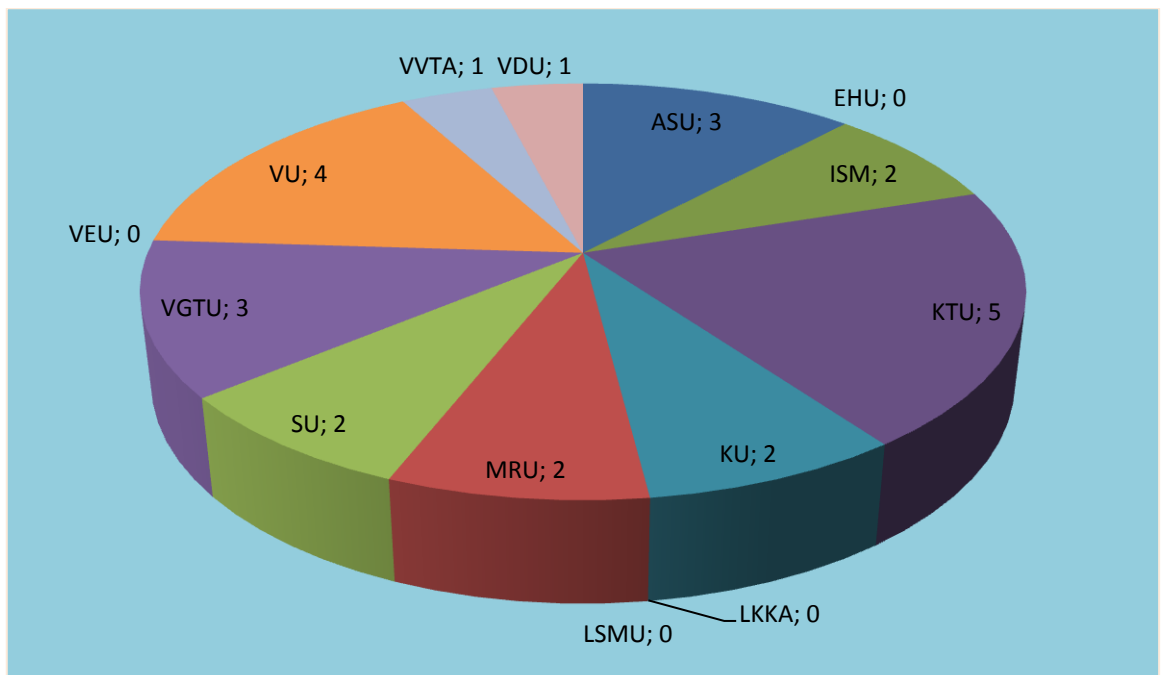
Situacija daugumos Europos Sąjungos šalių universitetuose yra kiek kitokia, nei Lietuvoje. Europos Sąjungos pažengusių šalių universitetuose per pakutinį dešimtmečio laikotarpį išskiriama tendencija, jog stipriai daugėja studijų programų, kurios nagrinėja darnaus vystymosi klausimus būtent aplinkosaugos srityje. Ir šių studijų programų skaičius jau yra beveik susilyginęs su studijų, kurios analizuoja darnaus vystymosi ekonomikos srityje klausimus, skaičiumi. Lietuvoje, pagal naujausius duomenis, aplinkosaugos pakraipos magistrantūros studijų programų skaičius dar nepasiekė ekonomikos pakraipos studijų programų skaičiaus. Darnaus vystymosi aplinkosaugos srityje temos yra labai aktualios Skandinavijos šalių universitetuose. Tokių šalių kaip Švedija, Danija ir Suomija universitetuose aplinkosaugos studijų programos bei su aplinkosauga susiję moksliniai projektai sulaukia didelio studentų bei stojančiųjų dėmesio.

2 lentelė. Darnaus vystymosi aplinkosaugos klausimais temas analizuojančių studijų programos atskiruose universitetuose

Universitetas	Darnaus vystymosi aplinkosaugos klausimais temas analizuojančių studijų programos
Aleksandro Stulginskio universitetas	Agroekosistemos, Miškininkystė, Taikomoji ekologija, Žemėtvarka.
Europos humanitarinis universitetas	-
ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas	-
Kauno technologijos universitetas	Aplinkos apsaugos vadyba ir švaresnė gamyba, Aplinkosaugos inžinerija, Kraštotvarka.
Klaipėdos universitetas	Ekologija ir aplinkotyra, Jūros aplinkos inžinerija.
Lietuvos kūno kultūros akademija	-
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	-
Mykolo Romerio universitetas	Aplinkos apsaugos politika ir administravimas.
Šiaulių universitetas	Aplinkos kokybės valdymas.
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	Aplinkos apsaugos vadyba ir švarioji gamyba, Aplinkos inžinerija.
Vilniaus edukologijos universitetas	-
Vilniaus universitetas	Ekologija, Aplinkotyra ir aplinkotvarka.
Vilniaus verslo teisės akademija	-
Vytauto Didžiojo universitetas	Aplinkosaugos organizavimas, Energija ir aplinka.

4.3. Darnaus vystymosi ekonomikos klausimais temas analizuojančios studijų programos

Ekonomikos srities klausimai darnaus vystymosi atžvilgiu analizuojami daugelyje Lietuvos aukštųjų mokyklų. Pagrindinės temos šioje srityje yra – gamybos ir ekologinio efektyvumo didinimas, parama įmonėms ir ūkiams, mažesnę neigiamą poveikį aplinkai darančių technologijų diegimas. Šis sektorius apima pakankamai platų įvairių veiklos sričių spektrą. Dėl šios priežasties ir studijų programų, kuriose analizuojami ekonomikos klausimai, skaičius yra pakankamai didelis. Iš pasirinktų tyrimui universitetų, išskiriamos 24 tokios magistrantūros studijų programos. Šio sektoriaus studijų programų skaičius yra didesnis, nei aplinkosaugos sektoriaus atitinkamų studijų programų skaičius, kuris siekia 16, tačiau mažesnis, nei socialinių ir kultūrinių reikalų sektoriaus pasirinktų tyrimui studijų programų kiekis, kuris siekia net 47.

9 pav. Darnaus vystymosi ekonomikos klausimais temas analizuojančių studijų programų skaičius atskiruose universitetuose

Kaip rodo 9 pav., ekonomikos srities studijų programų kiekis tarp atskirų universitetų yra pakankamai vienodai pasiskirstęs ir negalime išskirti pagal šį rodiklį stipriai pirmaujančių aukštųjų mokyklų. Pirmauja Kauno technologijos, Vilniaus, Vilniaus Gedimino technikos ir Aleksandro Stulginskio universitetai. Jie siūlo atitinkamai 5, 4 ir po 3 studijų programas. Taigi būtent Kauno technologijos universitete darnaus vystymosi klausimai ekonomikos srityje yra labiausiai integruoti į magistrantūros studijų programas. KTU magistrantūros studijų programos glaudžiai susijusios su darnaus vystymosi pramonės srityje įgyvendinimo planais. Tai yra klausimai, kurie nagrinėja švaresnės gamybos diegimą, ekologinių gaminių projektavimą, šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimą, aukštųjų technologijų diegimą. O ISM aukštosios mokyklos studijų programos yra Tarptautinė rinkodara ir vadyba bei Finansų ekonomika. Jose detaliai analizuojamos priemonės, kurios leistų įgyvendinti pagrindinius ekonomikos sektoriaus vystymosi tikslus, tokius kaip: sukurti šiuolaikišką, mokslu pagrįstą, nuolat ir tolygiai augančią ekonomiką, kuri sudarytų sąlygas kuo greičiau gerėti gyvenimo kokybei. VGTU universitetas išskiskiria tuo, jog siūlomoje transporto inžineriją analizuojančioje magistrantūros studijų programoje supažindina su tokiais darnaus vystymosi prioritetais kaip: transporto sektoriaus išmetamų teršalų kiekio sumažinimas, naudojamo kuro struktūros pakeitimas, didinamas biodegalų naudojimas. Kitos studijų programos iš esmės yra skirtos mokyti rinkodaros, verslo administravimo ir vadybos pagrindų, įgyvendinant darnaus vystymosi strategijoje numatytus tikslus ir uždavinius. Kaip matome iš 9 pav., net 4 universitetai iš viso nesiūlo studijų programų, nagrinėjančių darnųjį vystymąsi ekonomikos srityje. Tačiau

ekonomikos ir darnaus vystymosi dalykus analizuojančios studijų programos kiekvienais metais vis dar susilaukia nemažo stojančiųjų susidomėjimo. Taip pat gana didelis kiekis apklaustųjų studentų mano, jog ekonomikos ir darnaus vystymosi temas nagrinėjančių studijų programų kiekis turėtų būti didesnis. Daugiausiai tokių studentų yra LKKA, ISM ir ASU mokymo įstaigose (5 pav.).

Lyginant Lietuvos ir užsienio šalių universitetų situaciją, galima daryti išvadą, jog ji yra ganėtinai panaši. Darnaus vystymosi ekonomikos sektoriuje klausimus nagrinėjančios studijų programos sudaro panašų kiekį procentais tarp visų darnaus vystymosi studijų programų, atskiruose universitetuose. Tiek Lietuvos, tiek užsienio universitetuose šios pakraipos studijų programose dėstomi dalykai iš esmės susieti su BVP augimo klausimais, taip pat su darniojo transporto ir naujų technologijų diegimo pramonėje temomis. Kaip buvo minėta šiame darbe, ekonomikos augimo, paremto naujausiomis technologijomis, klausimai pakankamai plačiai nagrinėjami rytų Europos šalių universitetų studijų programose. Situacija Lietuvoje ir kaimyninėje Lenkijoje pagal ekonomikos srities studijų programų populiarumą ir pasirenkamumą yra labai panaši. Šių šalių universitetuose darnaus vystymosi ekonomikos sektoriuje temas analizuojančios studijų programos susilaukia didesnio studentų bei stojančiųjų dėmesio, lyginant su kitų darnaus vystymosi sektorių temas analizuojančiomis studijų programomis. Šiuo atžvilgiu panaši situacija yra ir kitų Baltijos šalių – Latvijos bei Estijos universitetuose. Nors Estijoje galima išvelgti tendenciją, jog šios šalies aukštosiose mokyklose vis populiareesnės tampa darnaus vystymosi visuomenės sveikatos srityje temas analizuojančios studijų programos.

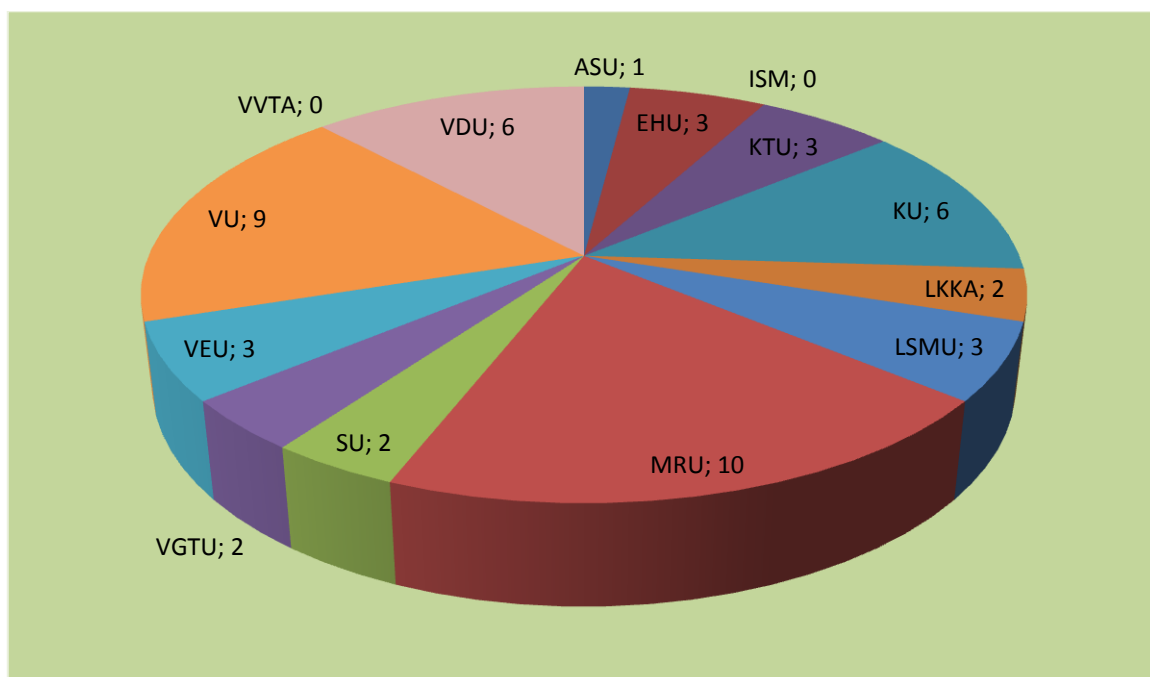
3 lentelė. Darnaus vystymosi ekonomikos klausimais temas analizuojančių studijų programos atskiruose universitetuose

Universitetas	Darnaus vystymosi ekonomikos klausimais temas analizuojančių studijų programos
Aleksandro Stulginskio universitetas	Žemės ūkio ekonomika, Žemės ūkio verslo vadyba, Žemės ūkio inžinerija ir vadyba.
Europos humanitarinis universitetas	-
ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas	Tarptautinė rinkodara ir vadyba, Finansų ekonomika.
Kauno technologijos universitetas	Pramonės inžinerija ir vadyba, Technologijų vadyba, Ekonomika, Verslo ekonomika, Žinių ir inovacijų vadyba.
Klaipėdos universitetas	Rinkodara, Verslo vadyba.
Lietuvos kūno kultūros akademija	Vadyba (Turizmo ir sporto), Sportinė rekreacija ir turizmas.
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	-
Mykolo Romerio universitetas	Viešojo sektoriaus ekonomika, Strateginis inovacijų valdymas.
Šiaulių universitetas	Ekonomika, Vadyba.
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	Transporto inžinerinė ekonomika ir vadyba, Inžinerinė ekonomika ir vadyba, Verslo vadyba.
Vilniaus edukologijos universitetas	-
Vilniaus universitetas	Ekonominė analizė ir planavimas, Ekonominė politika, Europos ekonominės studijos, Verslo administravimas.
Vilniaus verslo teisės akademija	Tarptautinis marketingas ir vadyba.
Vytauto Didžiojo universitetas	Makroekonominė analizė ir politika.

4.4. Darnaus vystymosi socialiniais ir kultūriniais klausimais temas analizuojančios studijų programos

Kaip žinia, skirstant pagrindinius darnaus vystymosi sektorius į aplinkosaugos, ekonomikos ir socialinių reikalų, pastarasis apima bene plačiausią veiklos sričių spektrą. Tai yra visuomenės gerovės sukūrimo, socialinės rūpybos, visuomenės sveikatos, švietimo, kultūrinių reikalų, gyventojų užimtumo ir kitos veiklos sritys. Todėl didžioji dauguma tiriamųjų studijų programų buvo priskirtos būtent šiam sektoriui. Iš tyrimui pasirinktų universitetų magistrantūros

studijų programų, viso iškiriamos net 47 studijų programos, kurios analizuoja būtent socialinius ir kultūrinius klausimus. Pagal šį rodiklį, socialinių reikalų sektorius gerokai lenkia kitus pagrindinius darnaus vystymosi sektorius – aplinkosaugos ir ekonomikos. Šis darnaus vystymosi sektorius apima labai platų įvairių sričių spektrą, todėl galima jį skirstyti į tokias sritis kaip: užimtumo skatinimo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo, visuomenės sveikatos ir sveikatingumo skatinimo bei kultūros išsaugojimo. Atskiros tyrimui pasirinktos studijų programos atskirai nagrinėja kažkurią iš šių darnaus vystymosi temų. Imant visą Lietuvos universitetų darnaus vystymosi temas analizuojančių studijų programų skaičių, šio sektoriaus studijų programų kiekis sudaro daugiau nei pusę visų studijų programų kiekio. Kai kurios iš jų bendrai nagrinėja ir visuomenės gerovės ir sveikatingumo klausimus. Daugeliu atvejų studijų programas sudarančių dėstomų dalykų kiekis yra labai didelis ir apimantis platų tiriamų objektų spektrą.

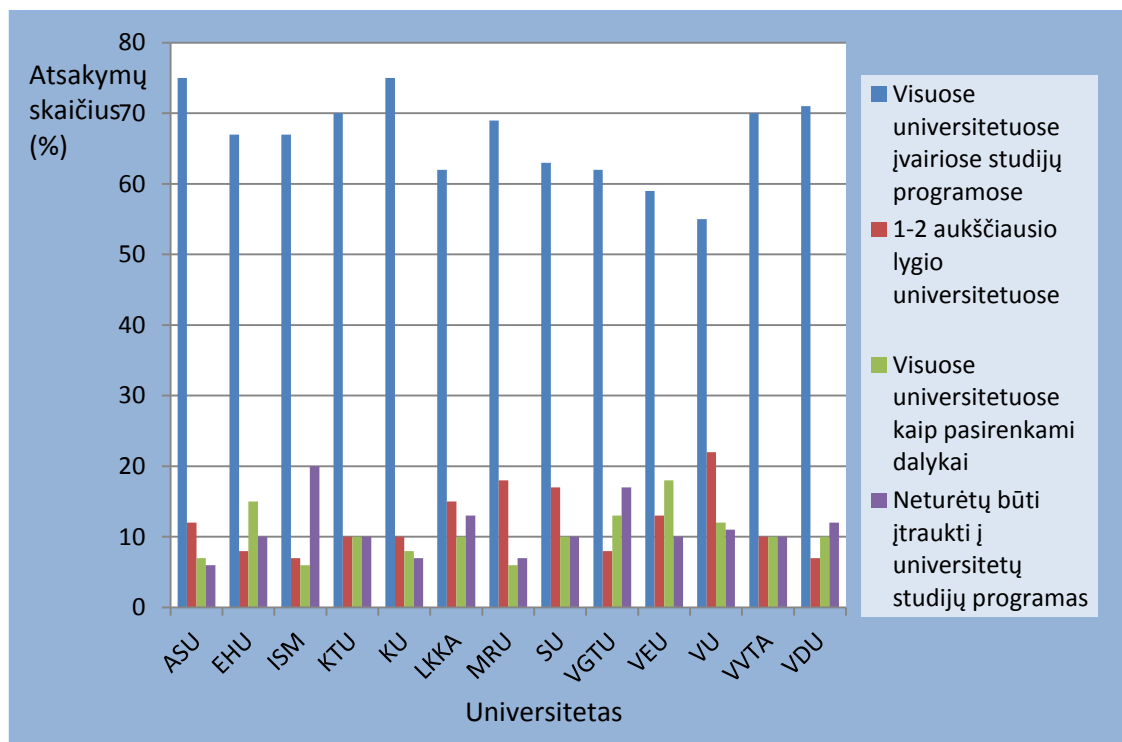
10 pav. Darnaus vystymosi socialiniais klausimais temas analizuojančių studijų programų skaičius atskiruose universitetuose

Su darniu vystymusi socialiniais klausimais susijusių studijų programų didžiausias kiekis išskiriamas Mykolo Romerio universitete. Šiame universitete šis rodiklis siekia 10 (10 pav.). Šios studijų programos apima temas, analizuojančias darbo vietų sukūrimą, visuomenės gerovę, mokslą ir švietimą bei visuomenės sveikatą. Taip pat nemažai studijų programų šiomis temomis siūlo Vilniaus, Vytauto Didžiojo ir Klaipėdos universitetai. Klaipėdos universitetas siūlo tokias studijų programas kaip Švietimo vadyba, Europos studijos, Rinkodara, Visuomeninė

geografija, Rekreacijos ir turizmo vadyba, Socialinis darbas ir kitas studijų programos. Jos daugiausiai susijusios su turizmo plėtros ir švietimo klausimais. Lietuvos sveikatos mokslų universitetas siūlo 3 magistrantūros studijų programas. Jose dėstomi dalykai, susiję su visuomenės sveikata, taip pat gyvūninių išteklių valdymu. Vilniaus universitete studentai turi galimybę susipažinti tiek su visuomenės sveikatingumu, tiek su sociologijos, tiek su geografijos mokslų temomis. Iš viso Vilniaus universitetas siūlo 9 šios srities magistrantūros studijų programas. Kaip rodo 10 pav., Mykolo Romerio, Vilniaus ir Vytauto Didžiojo universitetų šio sektoriaus studijų programų skaičius sudaro daugiau nei pusę visų šio sektoriaus studijų programų Lietuvoje.

Kaip rodo atliktų apklausų rezultatai, daugelis respondentų pareiškė nuomonę, jog darnaus vystymosi klausimai turėtų būti įtraukti į daugelį įvairių studijų programų ir dėstomi visuose universitetuose. Tai turi reikšmės vykdant darnaus vystymosi švietimo strategijoje numatytus tikslus, kuriais siekiama įtraukti darnaus vystymosi klausimus į aukštųjų mokyklų studijų programas. Tokių respondentų kiekis tarp visų tyrime dalyvaujančių universitetų vidutiniškai siekia 65 procentus. Gerokai mažesnė dalis respondentų pareiškė nuomonę, jog darnaus vystymosi klausimai turėtų būti dėstomi 1–2 aukščiausio konkurentabilumo universitetuose, tik specializuotose programose arba universitetuose tik kaip pasirenkamas dalykas, arba iš viso neįtraukiami į universitetų studijų programas (11 pav.). Tai rodo, jog darnaus vystymosi temos tampa vis populiareesnės ir paklausesnės tarp studentų. O darnaus vystymosi švietimo strategijoje numatyti uždaviniai, susiję su darnaus vystymosi klausimų diegimu į universitetų studijų programas, yra sėkmingai vykdomi. Manančių, jog darnaus vystymosi klausimai turėtų būti nagrinėjami tik keliuose aukščiausio lygio universitetuose daugiausiai buvo Vilniaus ir Mykolo Romerio universitetuose. Šiuose universitetuose tokių respondentų kiekis siekia atitinkamai 22 ir 18 procentų. O daugiausiai manančių, kad darnaus vystymosi temos iš viso neturėtų būti įtrauktos į universitetų studijų programas ir dėstomos tik atskiruose kursuose buvo Vilniaus Gedimino technikos ir Lietuvos kūno kultūros akademijos aukštosiose mokyklose. Čia tokių respondentų kiekis siekia atitinkamai 17 ir 13 procentų. Santykinai nedidelis kiekis apklaustųjų studentų visuose universitetuose pareiškė nuomonę, kad darnaus vystymosi klausimai turėtų būti dėstomi tik kaip pasirenkami dalykai. Šios apklausos rezultatai rodo, jog visi šie pasiūlymai nesulaukia didelio dėmesio ir palaikymo tarp atskiruose universitetuose studijuojančių studentų.

11 pav. Atskirų universitetų studentų atsakymų į klausimą: „Ar manote, kad darnaus vystymosi klausimai turėtų būti dėstomi:“ pasiskirstymas

Dalis tyrimui pasirinktų universitetų siūlo magistrantūros studijų programas, kurios nagrinėja skurdo ir socialinės atskirties klausimus. Daugelis apklaustųjų studentų mano, jog šiuos klausimus nagrinėjančių studijų programų kiekis yra pakankamas ir šie klausimai yra nagrinėjami pakankamai išsamiai. Atsakant į klausimą „Kokių konkrečių su darniu vystymusi susijusių klausimų nagrinėjimo studijų programose labiausiai pasigendate?“ iš visų universitetų studentų vidutiniškai 19 procentų pasirinko atsakymo variantą „Skurdo ir atskirties mažinimo“ (8 pav.). Taip pat sąlyginai mažai buvo manančių, kad reiktų padidinti arba pajvairinti studijų programas, nagrinėjančias darnų vystymąsi socialinių reikalų srityje. Taigi, pagal apklaustųjų studentų atskiruose universitetuose nuomonę, šio, vieno iš pagrindinių darnaus vystymosi sektoriaus temos ir klausimai yra pakankamai integruoti į studijų programas Lietuvoje. Šiuo atveju reiktų labiau atkreipti dėmesį į visuomenės sveikatos gerinimo sritį ir su ja susijusias darnaus vystymosi sritis. Vakarų Europos šalių universitetuose šios temos yra vis labiau aktualesnės ir tokie klausimai šių šalių universitetuose yra nagrinėjami išsamiai ir plačiu aspektu, supažindinant su įvairiomis sveikatos apsaugos ir prevencijos įgyvendinimo priemonėmis. Lietuvoje galime išskirti Lietuvos sveikatos mokslų universitetą. Ši aukštoji mokykla siūlo tris magistrantūros studijų programas, susijusias su darnaus vystymosi temomis: Visuomeninės sveikatos vadyba, Visuomeninė sveikata, Gyvūninių išteklių valdymas. Taip pat Mykolo

Romerio universitetas, siūlantis magistrantūros studijų programą – Sveikatos politika ir valdymas (4 lentelė).

Kaip buvo minėta, daugelyje vakarų Europos ir Skandinavijos šalių universitetuose situacija gana panaši kaip ir Lietuvoje. Šių šalių universitetuose taip pat didelis dėmesys skiriamas darnaus vystymosi temoms, kurios plačiai analizuoja visuomenės gerovės sukūrimo klausimus. Didelis dėmesys skiriamas studijoms, kurios analizuoja visuomenės sveikatingumo užtikrinimo, rūkymo, alkoholio ir psichoaktyvių medžiagų vartojimo mažinimo, mirtingumo mažinimo klausimus. Apibendrinant, didesnis dėmesys skiriamas visuomenės sveikatos sričiai. Taip pat reiktų paminėti, jog tų šalių universitetuose didelio dėmesio ir pasisekimo sulaukia studijų programos, kuriose analizuojami švietimo ir naujų technologijų diegimo, taip pat tarptautinio bendradarbiavimo švietimo srityje klausimai. O darnaus vystymosi švietimo srities studijų programose supažindinama su Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos priimtos darnaus vystymosi švietimo strategijos plano įgyvendinimo priemonėmis ir galimybėmis.

4 lentelė. Darnaus vystymosi socialiniais ir kultūriniais klausimais temas analizuojančių studijų programos atskiruose universitetuose

Universitetas	Darnaus vystymosi socialiniais ir kultūriniais klausimais temas analizuojančių studijų programos
Aleksandro Stulginskio universitetas	Kaimo plėtros administravimas.
Europos humanitarinis universitetas	Kultūros paveldo apsauga ir interpretacija, Socialinė teorija ir politinė filosofija, Viešoji politika.
ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas	-
Kauno technologijos universitetas	Sociologija, Vadyba, Viešasis administravimas.
Klaipėdos universitetas	Kraštovaizdžio architektūra, Švietimo vadyba, Europos studijos, Rekreacijos ir turizmo vadyba, Socialinis darbas.
Lietuvos kūno kultūros akademija	Vadyba (turizmo ir sporto), Sportinė rekreacija ir turizmas.
Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	Visuomeninės sveikatos vadyba, Visuomeninė sveikata, Gyvūninių išteklių valdymas.
Mykolo Romerio universitetas	Savivaldos institucijų administravimas, Strateginis organizacijų valdymas, Sveikatos politika ir valdymas, Viešoji politika, Darnaus vystymosi vadyba ir administravimas, Gerovės sociologija, Lyginamoji socialinė politika ir gerovė, Socialinė psichologija, Darbo ir socialinio aprūpinimo teisė, Žmogaus teisių apsauga.
Šiaulių universitetas	Švietimo kokybės vadyba, Socialinė pedagogika.
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	Kelių eismo saugumo inžinerija, Miestų planavimas ir inžinerija.
Vilniaus edukologijos universitetas	Ugdymo sociologija, Biologija, Geografija.
Vilniaus universitetas	Visuomenės sveikata, Darnaus vystymosi komunikacija, Informacijos vadyba, Lyginamoji politika, Ryšiai su visuomene, Socialinė politika, Sociologija, Viešasis administravimas, Geografija ir kraštotvarka.
Vilniaus verslo teisės akademija	-
Vytauto Didžiojo universitetas	Europos Sąjungos viešoji politika ir administravimas, Šiuolaikinė Europos politika, Socialinė ir politinė kritika, Valstybės institucijų administravimas, Švietimo kokybės vadyba, Taikomoji sociologija.

IŠVADOS

1. Nustatyta, kad daugumoje Lietuvos aukštųjų mokyklų aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimų integracija į magistrantūros studijų programas apklaustųjų studentų nuomone yra pakankamai išvystyta. Tai rodo studentų apklausų rezultatai. Į šį klausimą teigiamai atsakė vidutiniškai 73 procentai apklausose dalyvavusių studentų iš visų tiriamųjų universitetų.
2. Tyrimo metu nustatyta, kad didžioji dauguma Lietuvoje studijuojančių studentų turi nuomonę, jog darnaus vystymosi klausimai turėtų būti įtraukti į daugelį įvairių studijų programų ir dėstomi visuose Lietuvos universitetuose. Tokią nuomonę pareiškė vidutiniškai net 66 procentai studentų tarp atskirų Lietuvos aukštųjų mokyklų.
3. Išanalizavus darnaus vystymosi ir aplinkosaugos temas analizuojančių magistrantūros studijų programų pasiskirstymą pagal tai, kokio darnaus vystymosi sektoriaus temas jos išsamiausiai analizuoja, nustatyta, jog daugiau nei pusė tokių studijų programų išsamiausiai analizuoja darnaus vystymosi socialinių bei kultūrinių reikalų srityje temas. Tokių magistrantūros studijų programų yra 47. Aplinkosaugos ir darnaus vystymosi ekonomikos srityje temas išsamiausiai analizuoja atitinkamai 16 ir 24 magistrantūros studijų programos. Panašus studijų programų pasiskirstymas pagal atskirų darnaus vystymosi sektorių nagrinėjamas temas išskiriamas daugelyje Skandinavijos šalių universitetų.
4. Didesnė dalis apklaustųjų studentų mano, jog žinios apie darnų vystymąsi ir jo principų išmanymas suteikia daugiau galimybių darbo rinkoje. Tokių respondentų tarp atskirų Lietuvos universitetų buvo vidutiniškai 33 procentai. Manančių, jog tai neturi reikšmės darbo rinkoje, buvo 20 procentų apklaustųjų. Taip pat buvo daugiau manančių, jog darnaus vystymosi principų išmanymas ir žinios yra svarbiau dirbant valstybinėse įstaigose nei dirbant privataus verslo sektoriuje. Tokių respondentų kiekio pasiskirstymas procentais buvo atitinkamai 31 ir 16.
5. Geriausiai savo universitetą darnaus vystymosi klausimų integracijos į studijų programas atžvilgiu vertina Mykolo Romerio, Aleksandro Stulginskio ir Vilniaus universitetų studentai. Manančių, jog savo universitete jie gauna didžiausią kiekį informacijos apie darnų vystymąsi, šiose aukštosiose mokyklose buvo atitinkamai 67, 65 ir 63 procentai. Šie trys universitetai siūlo didžiausią kiekį magistrantūros studijų programų, kuriose dėstomi dalykai, susiję su darniu vystymusi. Vilniaus, Mykolo Romerio ir Aleksandro Stulginskio universitetuose tokių studijų programų kiekis siekia atitinkamai 13, 12 ir 9. Studentų manančių, jog kitame universitete jie gautų daugiau žinių, susijusių su darniu vystymusi daugiausiai yra Lietuvos edukologijos ir

Lietuvos kūno kultūros akademijos aukštosiose mokyklose. Čia tokių studentų kiekis siekia po 67 procentus.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI

1. Atlikus tyrimui pasirinktų Lietuvos universitetų studentų apklausą, nustatyta, jog daugumos apklaustųjų nuomone reikėtų sukurti daugiau studijų programų, kuriose būtų dėstomi dalykai, susiję su aplinkai draugiško verslo diegimo ir aplinkos būklės gerinimo klausimais. Apklaustųjų studentų, manančių, jog jų universitete labiausiai trūksta aplinkai draugiško verslo diegimo klausimus analizuojančių studijų programų ir dalykų, buvo nuo 65 iki 23 procentų atskiruose universitetuose.
2. Daugiau nei 60 procentų Lietuvos studentų mano, jog darnaus vystymosi klausimai turėtų būti analizuojami visų šalies universitetų įvairiose studijų programose. Todėl temas, susijusias su darniu vystymusi reikėtų įtraukti į didesnę kiekį studijų programų atskiruose šalies universitetuose.
3. Atlikus labiausiai pažengusių vakarų Europos šalių universitetų situacijos darnaus vystymosi klausimų į studijų programas atžvilgiu analizę, nustatyta, jog per paskutinį dešimtmetį išskiriama tendencija, kad sparčiau daugėja studijų programų, analizuojančių darnų vystymąsi būtent aplinkosaugos srityje. Tai turėtų būti pavyzdys Lietuvos aukštosioms mokykloms, siūlančioms darnaus vystymosi klausimus nagrinejančias studijų programas.
4. Šiuo metu vienintelis Mykolo Romerio universitetas siūlo magistrantūros studijų programą „Darnaus vystymosi vadyba ir administravimas“. Tai yra studijų programa, kuri skirta būtent tam, kad parengtų specialistus darnaus vystymosi srityje. Kaip dar vienas pasiūlymas Lietuvos universitetams galėtų būti toks, jog reikėtų sukurti daugiau studijų programų, kurios ruoštų specialistus būtent darnaus vystymosi politikos įgyvendinimo srityje. Kaip rodo užsienio šalių stojančiųjų į aukštąsias mokyklas studentų pasirinkimų statistika ir analizė, tokios studijų programos sulaukia didelio dėmesio ir yra paklausios.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- 1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2009 m. rugsėjo 16 d. nutarimas Nr. 1247 „Dėl Lietuvos respublikos vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimo nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“//Valstybės žinios. 2009, Nr.89-4029.
- 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimas Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr.89-4029.
- 3) Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos strategija ir veiksmų programa. Vilnius, AAM, 1996.
- 4) Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Žin., 2004, Nr. 130–4650; 2007, Nr. 131–5292.
- 5) Lietuvos Respublikos miškų įstatymas. Žin., 2001, Nr. 35–1161.
- 6) Lietuvos Respublikos nutarimas „Dėl planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Žin., 2004, Nr. 130–4650; 2007, Nr. 131–5292
- 7) Nacionalinė darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo 2003–2004 m. ataskaita. Aplinkos minsiterija, Vilnius, 2006.
- 8) Nacionalinė darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo 2005–2007 metais ataskaita. Aplinkos ministerija, Vilnius, 2008.
- 9) Nacionalinė darnaus vystymosi švietimo 2007–2015 metų programa. Žin., 2007, Nr. 106–4348.
- 10) Ekosistemų ir biologinės įvairovės ekonomika (2008 m.) – Biologinės įvairovės konvencijos šalių devintosios konferencijos tarpinė ataskaita ir ES biologinės įvairovės strategijos laikotarpio vidurio peržiūros ir Aplinkos politikos peržiūros (EPRG) ataskaita.
- 11) Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos Darnaus vystymosi švietimo strategija. Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos Darnaus vystymosi švietimo strategijos įgyvendinimo Vilniaus gairės. Švietimo ir mokslo ministerija, Vilnius, 2005.
- 12) Poveikio aplinkai vertinimo vadovas. Aplinkos ministerija, Suomijos aplinkos institutas, Vilnius, 2001.
- 13) Visuomenės aplinkosauginio švietimo strategija ir veiksmų programa. Vilnius, 1998.

- 14) Brazauskienė D. Ekologinė žemdirbystė – tausojanti plėtra žemės ūkyje // Žalioji pasaulis, rugsėjo 26 d. 2002.
- 15) Čibirauskas, E. Gamtosauginės mokyklos darniame pasaulyje. Vilnius: Ekologinis pėdsakas, 2007.
- 16) Čiegis R. Darna žemės ūkio plėtra Lietuvoje. Kaunas: Vadybos mokslas ir studijos: kaimo verslų ir infrastruktūros plėtrai. VDU, Nr. 16 (1), 2009.
- 17) Čiegis, R., Zeleniūtė, R. Ekonomikos plėtra darnaus vystymosi aspektu. Kaunas: Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai. VDU, Nr. ½, 2008.
- 18) Juknys R. Aplinkotyra. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2005.
- 19) Juknys R., Vėbra E. Lietuvos darnaus vystymosi perspektyvos ir problemos. Darna vystymosi strategija ir praktika. Mokslo darbai 1 (2). Vilnius, 2008.
- 20) Mykolo Romerio universitetas. Aplinkos politika ir valdymas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
- 21) Naruševičius V., Lazdinis I. Darna vystymosi politika ir valdymas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010.
- 22) Žičkienė S. Sustainable Development of Lithuania: Tentative Evaluation. Šiaulių universitetas, 2004.

- 23) Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija // <http://www.am.lt/>; prisijungimo laikas: 2012-11-11.
- 24) Aleksandro Stulginskio universitetas // <http://www.asu.lt/pradzia/lt/7436/>; prisijungimo laikas: 2012-07-20.
- 25) Europos humanitarinis universitetas // <http://lt.ehu.lt/studies/master/programs/>; prisijungimo laikas: 2012-07-21.
- 26) ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas
// http://www.ism.lt/index.php/tarptautine_magistrantura/724/; prisijungimo laikas: 2012-07-20.
- 27) Kauno technologijos universitetas // <http://ktu.lt/turinys/antrosios-pakopos-magistranturos-studijos/>; prisijungimo laikas: 2012-07-21.
- 28) Klapėdos universitetas
// http://www.ku.lt/administracija/studijos/antrosios_pakopos.php/; prisijungimo laikas: 2012-07-20.
- 29) Lietuvos kūno kultūros akademija // <http://www.lkka.lt/studijos/priemimas/antrosios-pakopos-magistranturos-studijos/>; prisijungimo laikas: 2012-07-21.

- 30) Lietuvos sveikatos mokslų universitetas // <http://lsmuni.lt/lt/stojantiems/lsmu-studiju-programos/magistrantura/>; prisijungimo laikas: 2012-07-27.
- 31) Mykolo Romerio universitetas
// https://www.mruni.eu/lt/busimiems_studentams/magistranturos_studijos/; prisijungimo laikas: 2012-07-22.
- 32) Šiaulių universitetas // <http://www.su.lt/stojantiesiems/priemimas/magistranturos-studijos/>.
- 33) Vilniaus Gedimino technikos universitetas//
<http://medeine.vgtu.lt/programos/profakult.jsp?kva=M&pg=f&metai=2011/>;
prisijungimo laikas: 2012-07-25.
- 34) Vilniaus edukologijos universitetas //
http://www.vpu.lt/priemimo_komisija/Page.aspx?pageID=3519/; prisijungimo laikas:
2012-07-25.
- 35) Vilniaus universitetas // <http://www.vu.lt/lt/studijos/priemimas/i-antrosios-pakopos-studijas/>; prisijungimo laikas: 2012-07-25.
- 36) Vilniaus verslo teisės akademija // <http://www.ksu.lt/stojantiesiems/studiju-programos/>;
prisijungimo laikas: 2012-07-21.
- 37) Vytauto Didžiojo universitetas // <http://www.vdu.lt/lt/studijos/magistranturos-studijos/>;
prisijungimo laikas: 2012-07-22.
- 38) All UK universities, Universities and Colleges in London, Application Advice
// <http://www.study london.ac.uk/application-advice/>; prisijungimo laikas: 2012-09-14.
- 39) A shared vision for sustainable development in higher education. UK government, BIS, HEFCE. // <http://sd.defra.gov.uk/2010/09/a-shared-vision-for-sustainable-development-in-higher-education/>; prisijungimo laikas: 2012-09-02.
- 40) COPERNICUS – Guidelines for Sustainable Development in the European Higher Education Area. COPERNICUS CAMPUS.
// <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/esd/information/COPERNICUS%20Guidelines.pdf/> ; prisijungimo laikas: 2012-09-09.
- 41) Integrating Sustainable Development in Technical and Vocational Education and Training. UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training Bonn, Germany.
// http://www.unevoc.unesco.org/fileadmin/user_upload/docs/CS_vol2_ESD_Africa_Final.pdf; prisijungimo laikas: 2012-04-13.

- 42) Integrated Impact Assessment for Sustainable Development: A Case Study Approach. University of Manchester, 2001; prisijungimo laikas: 2012-04-04.
[//http://www.uts.utoronto.ca/~kmacd/IDSC10/Readings/impact%20assessment/IIA.pdf](http://www.uts.utoronto.ca/~kmacd/IDSC10/Readings/impact%20assessment/IIA.pdf);
 prisijungimo laikas: 2012-04-12.
- 43) Integrating SD into engineering courses at the Delft University of Technology: The individual interaction method. International Journal of Sustainability in Higher Education. Netherlands, 2000.
[//http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=839840&show=html](http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=839840&show=html);
 prisijungimo laikas: 2012-04-17
- 44) Masters Degree in Sustainable Development in Switzerland the First Master Course
[//http://www.msd.unibas.ch/de/home/services/media/FilesPar/00/File/espr15_136_142.pdf](http://www.msd.unibas.ch/de/home/services/media/FilesPar/00/File/espr15_136_142.pdf);
 prisijungimo laikas: 2012-05-17.
- 45) <http://www.pprc.lt/dv/?cat=3//>; prisijungimo laikas: 2012-09-04.
- 46) <http://tudelft.nl/en/study//>; prisijungimo laikas: 2012-09-01.
- 47) <http://thesite.eu/sustdevinHEfinalreport.pdf//>; prisijungimo laikas: 2012-09-01.
- 48) University of St Andrews [//http://www.st-andrews.ac.uk/environment/](http://www.st-andrews.ac.uk/environment/); prisijungimo laikas: 2012-09-05.
- 49) <http://www.wu.ac.at/inst/fsnu/brussels/papers/bryla.pdf>; prisijungimo laikas: 2012-09-02.
- 50) <http://www.e-apklausa.lt/apklausa/6590/darnaus-vystymosi-klausimu-integracija-i-lietuvos-aukstuju-mokyklu-stu/rezultatai>; prisijungimo laikas: 2012-12-28.
- 51) <http://e-apklausa.lt/>; prisijungimo laikas: 2012-11-26.
- 52) <http://manoapklausa.lt/>; prisijungimo laikas: 2012-11-27.
- 53) <http://www.eeagrants.org/id/2312.0>; prisijungimo laikas: 2012-09-10.
- 54) Master Programme in Sustainable Development in Uppsala University Sweden
http://www.educations.com/Master_Programme_in_Sustainable_Development_173831.htm prisijungimo laikas: 2012-12-11.
- 55) Master Programme in Sustainable Development in Chalmers University of Technology
<http://www.mastersportal.eu/students/browse/programme/109/design-for-sustainable-development.html>; prisijungimo laikas: 2012-08-22.
- 56) Konferencija „Kaip Lietuva pasitinka Jungtinių Tautų aukščiausiojo lygio Darnaus vystymosi konferenciją RIO +20“ [//http://ktu.lt/naujienos/konferencijoje-darnaus-vystymosi-pasiekimai-bei-nesekmes](http://ktu.lt/naujienos/konferencijoje-darnaus-vystymosi-pasiekimai-bei-nesekmes); prisijungimo laikas: 2012-11-27.

57) Darnaus vystymosi švietimo ir mokymosi vadovas //www.balticuniv.uu.se/.../201-education-for-change-handbook-lithuania; prisijungimo laikas: 2012-11-27.

SANTRAUKA

Aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimų integracijos į Lietuvos universitetinių studijų programas įvertinimas

Reikšminiai žodžiai: darnus vystymasis, Lietuvos aukštosios universitetinės mokyklos, studentų apklausos, studijų kokybės įvertinimas, aplinkosauga, ekonominis darnusis vystymasis, socialinis darnusis vystymasis.

Šio darbo pagrindinis tikslas yra įvertinti aplinkosaugos ir darnaus vystymosi klausimų integraciją į Lietuvos universitetų magistrantūros studijų programas. Tyrimui buvo pasirinktos 14 Lietuvos universitetinių aukštųjų mokyklų. Tai yra Aleksandro Stulginskio universitetas, Europos humanitarinis universitetas, ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas, Kauno technologijos universitetas, Klaipėdos universitetas, Lietuvos kūno kultūros akademija, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Mykolo Romerio universitetas, Šiaulių universitetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilniaus edukologijos universitetas, Vilniaus universitetas, Vilniaus verslo teisės akademija ir Vytauto Didžiojo universitetas. Atlikus studijų programų išsamią analizę, buvo nustatyta, kuriose iš jų išsamiausiai ir plačiausiai yra analizuojamos aplinkosaugos ir darnaus vystymosi temos ir su šiais procesais susijusios problemos. Studijų kokybės įvertinimas šiuo aspektu yra paremtas atliktomis Lietuvos universitetų studentų apklausomis ir studentų pareikšta nuomone. Šiame darbe apžvelgiama darnaus vystymosi klausimų švietimo situacija Europos šalyse bei Lietuvoje. Aprašoma kaip vyksta darnaus vystymosi bei aplinkosaugos klausimų integracija į švietimo sistemą ir aukštąsias mokyklas. Darnaus vystymosi, apimančio labai platų įvairių sričių spektrą skirstymas pasirinktas pagal pagrindinį šio proceso atskirų sektorių grupavimo modelį. Išskiriami pagrindiniai sektoriai: aplinkosaugos, ekonomikos klausimų, bei socialinių klausimų. Atlikus šį tyrimą, pateiktos išvados ir rekomendacijos, susijusios su darnaus vystymosi temų ir klausimų integracija į Lietuvos aukštųjų mokyklų studijų programas. Taip pat pateikti pasiūlymai, paremti daugumos tyrime dalyvavusių studentų išsakytu nuomone bei išsakytais pasiūlymais.

SUMMARY

Sustainable Development Integration to Lithuania's Universities Studies Programs

Keywords: environment protection, sustainable development, Lithuanian universities, evaluation of studies quality, sustainable development in economics. Sustainable development in social topics.

The main purpose of the article is to analyse sustainable development topics integration to Lithuania's universities studies programs. For that purpose fourteen Lithuanian universities with master's degree studies were chosen. These universities are Aleksandro Stulginskio, Europos humanitarinis, ISM University of Management and Economics, Kauno technologijos, Klaipėdos, Lietuvos kūno kultūros akademija, Lietuvos sveikatos mokslų, Mykolo Romerio, Šiaulių, Vilniaus Gedimino technikos, Vilniaus edukologijos, Vilniaus, Vilniaus verslo teisės akademija and Vytauto Didžiojo. Also the survey was executed with the main purpose to analyse students opinion about sustainable development integration to studies programs. Also short review was made comparing situation in Lithuania universities and universities in some other Europe countries. In order to perform study analysis, sustainable development topics were divided to three main groups. These topics are sustainable development in environment, sustainable development in economics and sustainable development in social topics. In conclusion answers are delivered to questions which universities in Lithuania are well prepared to integrate sustainable development topics into studies and recommendations for the future are made. These recommendations could be supported by results of the review of situation in several famous Europe's universities. In that universities topic about sustainable development are very actual nowadays. According to the study results, these topics became more actual in Lithuania's universities too.

PRIEDAI

Apklausa „Darnaus vystymosi klausimų integracija į Lietuvos aukštųjų mokyklų studijų programas”

1. Ar manote, kad Jūsų universitete aplinkosaugos ir darnaus vystymosi temos yra pakankamai išvystytos?

- Taip
- Ne

2. Kokie darnaus vystymosi klausimai, Jūsų nuomone, išsamiausiai analizuojami Jūsų universiteto magistrantūros programose ?

- Aplinkosaugos ir ekologijos
- Ekonomikos ir verslo vadybos
- Socialinių reikalų
- Kultūros
- Visuomenės sveikatingumo

3. Jeigu Jums teko dalyvauti studentų mainų programose ir studijuoti jų metu su darniu vystymusi susijusius dalykus, palyginkite Lietuvos ir užsienio universitetų darnaus vystymosi ir aplinkosaugos temas analizuojančių magistrantūros studijų programų kokybę:

- Lietuvoje studijų kokybė geresnė
- Užsienio universitete studijų kokybė geresnė

4. Ar pasirinktumėte studijuoti „Darniojo vystymosi” ar panašią studijų programą, jei tokia būtų įsteigta Jūsų universitete?

- Taip
- Ne

5. Ar magistrantūros studijų programų, apimančių įvairias darnaus vystymosi sritis Jūsų universitete, turėtų būti daugiau ir įvairesnių ?

- Taip, reiktų daugiau aplinkosaugos ir ekologijos temas analizuojančių studijų programų ar dalykų
- Taip, reiktų daugiau ekonomikos ir pramonės vystymo temas analizuojančių studijų programų ar dalykų
- Taip, reiktų daugiau socialinės gerovės vystymo temas analizuojančių studijų programų ar dalykų
- Studijų programų/ dėstomų dalykų darnaus vystymosi tematika pakanka

6. Kokių konkrečių su darniu vystymusi susijusių klausimų nagrinėjimo studijų programose labiausiai pasigendate?

- Aplinkos būklės gerinimas ir išteklių tausojimas
- Aplinkai draugiško ir socialiai atsakingo verslo diegimas
- Skurdo ir socialinės atskirties mažinimas
- Tvarus vartojimas

7. Ar manote, kad darnaus vystymosi klausimai turėtų būti:

- Įtraukti į daugelį įvairių studijų programų ir dėstomi visuose universitetuose
- Dėstomi 1-2 aukščiausio konkurentabilumo universitetuose, tik specializuotose programose
- Dėstomi visuose universitetuose, bet tik kaip pasirenkami dalykai
- Neturėtų būti dėstomi universitetuose, o tik mokyklose – pradmenys, vėliau – tik specialistų kvalifikacijos kėlimo kursuose

8. Ar manote, kad kitame Lietuvos universitete gautumėte daugiau dominančių žinių darnaus vystymosi klausimais?

- Taip
- Manau, kad tiek pat ar net mažiau

9. Ar manote, kad darnaus vystymosi principų išmanymas ir žinios jų diegimo ir perspektyvų srityje suteiktų Jums, kaip specialistui, papildomų galimybių darbo rinkoje?

- Taip
- Ne

- Taip, bet tik dirbant viešojo administravimo įstaigose (ministerijose, joms pavaldžiose įstaigose, savivaldybėse ir pan.)
- Taip, bet tik dirbant privačiame sektoriuje
- Manau, kad tik trukdytų

Šaltinis: <http://www.e-apklausa.lt/apklausa/6590/darnaus-vystymosi-klausimu-integracija-i-lietuvos-aukstuju-mokyklustu>;

Paulius Umbrasas

2013 03 07

+370 6 55 27 170

pauliusu999@gmail.com

